

„LUPTA PENTRU LUMINĂ.“

„LUMINA PRIN LUPTĂ.“

LITERATORUL

Revista literară din București

Anul II. — No. 7.

SUMARUL

Un dor nebun, poezie	de D-nul Carol Scrob.
Conservatorul Român din București	» » T. M. Stoenescu.
Romeo și Julieta, tragedie (după Schakespeare)	» » — Al. A. Macedonski.
Voie ce plângeți, poezie	» » T. M. Stoenescu.
Fata lui Stan Gruia, Nuvelă	» » Mihail Demetrescu.
Nella, poezie	» » Diuliță Zamfirescu.
Stele	» » I. I. Trutzescu.
Cebuz. Nuvelă	» » Mihail Niculescu N.
Gânduri și suvenir, poezie	» » C. C. Pleșoianu.
Curs de declamațiune.	» » St. Velescu.
O dorință, poezie	» » Carol Scrob.
Pe albumul domnișoarei Florica Sion	» » Diuliță Zamfirescu.
Desir de voyager, poezie	» » Maurice Kohen
Chant d'amour, poezie.	» » Maurice Kohen
Amintirea	» » C. D.

BUCURESCI

TYPO-LITOGRAFIA DOR. P. CUCU, STRADA LIPSCANI Nr. 3.

1881

Prețul 2 lei

„LUPTA PENTRU LUMINĂ.“

„LUMINA PRIN LUPTĂ.“

LITERATORUL

15 IULIU 1881

Abonamentul : pe tre luni 5 lei, pe șase luni 10 lei

Scrisorile nefrancate se refuză. || *Pe an 20 lei.* || Administr. Str. Poșta-Veche 6, Episcopie

UN DOR NEBUN

Când 'mi-aduc de tine-aminte
Și de-al nostru scurt-amor
Mă coprinde-un dor sêlbatec,
Dor nebun, omoritor!

Vreaû atunci să zbor la tine,
Să te iaû la sinul meu,
Să te duc să nu te afle
Nimînî, nici chiar Dumnezeu!

Dar n'am aripî, n'am putere
Și blestem viața mea,
Pe acel care 'mi-a dat'o
Și nu vrea să 'mi-o mai ia.

Dacă-atunci, prin vre-o minune
Lângă mine te-aș zeri
Fericirea mea cea mare
N'aș putea-o suferi!

Ci te-aș strânge-odată 'n brațe,
Să murim, și tu și eû,
Tu, să scapi de-o soartă tristă,
Eû, să scap de dorul meu!

Carol Scrob.

CONSERVATORUL ROMAN DIN BUCUREȘTI

Conservatorul de muzică și declamațiune din București, în urma examenelor ținute pe anul 1880—1881, a desfășurat, înaintea unui numeros public, produsele elevilor de ambele secse în ziua de 20 Iunie, când, s'au și premiat învingătorii, cari au luptat în cursul întregului an pentru a culege apoi într'o zi fructele meritate. Această școală, socotită de mulți ca nefolositoare, este însă una din acele instituțiuni, care înfiltrează în inima unui popor civilizat, gustul artistic, din care nasc inspirațiunile cele mai frumoase, simțimintele cele mai poetice, și cele mai sacre glorii morale prin care se poate mândri o națiune. Acum 4 ani progresele conservatorului erau deja înaintate, astă-zî le vedem ajunse la un grad și mai mare, și în scurt timp vo avea artiști prin care să se mândrească conservatorul și națiunea Română.

Profesorii acestei școli împreună cu abilul director, d-l E. Wachman, 'și-au pus toate silințele a nu lăsa nimic de dorit întru ceea ce privește împlinirea datoriei în conștiință.

Săliile conservatorului nu mai seamănă a cazarme, ca altă dată, și, astă-zî sunt salonașe lucos mobilate și demne de cursurile ce se predau într'ensele. Onoare d-lui Wachmann care 'și-a înre tat abilitatea și asupra acestui punct.

Talente avem; mijloacele nu ne lipsesc, dar ne mai trebuie acea impulziune ce se datorește tilor talentați, acea stimă care mărește avântul acelor care se hotăresc a lupta în spinoasa și nnumită rătă.

lăsăm betranilor ruginiți a mai zice, ca muzica și teatrul sunt ocupațiuni vane și ridice te sunt idei eronate, care tîmpesc un popor și 'l țin într'o stare primitivă de bar-

ce in ma nobilă nu se înduioșează la glasul melodios al muziceii saă la vibrările atiuale declamațiunei? ... Cine a ascultat vre-odată accentele suave ale artei, fără să 'și ana tresărind, la fie-ce notă armonioasă, la fie-ce cuvînt care interpretă simțimintele

in dar nepăsarea să se stingă odată cu inimile sleite, care nu gîndesc de cât la ma-astă țintă degradătoare a genului uman. Să cultivăm industria și științele; dar culti- u și artete, ne rafinăm spirital; rafinându-ne spirital, ne ridicăm pe aceeași treaptă cu nale adevărat civilizate, care au înțeles încă de mult, importanța instituțiunilor frumoase.

se va zice însă, că la noi, toată lumea iubește arta și că prin urmare cele ce scrisei până i ntf le prisos.

O da! ... Iubim arta! Dar cum o iubim? Ne place să mergem la teatru saă bunioară, ca în oca nea din 20 Iunie, la examenul conservatorului; ne place să privim, pe prețul de patru fan i saă gratis, niște flințe care ne desfată urechea și ne mulțumește inima: ș'apoi, credem că-i o mutumire pentru ei, dacă ne rupem palmele aplaudându'i, și dacă la întelnire îi întim- pinăm cu cuvintele: *Bravo! Bine ai fost!* ... Amar însă pentru aceia care sunt răsplătiți în ast-fel de mo!

Am cunoscut tineri cu talent, care într'o zi ar fi devenit artiști de valoare. Ce au devenit ei însă?...

Acești oameni n'au putut trăi cu *aplauze* și cu *bravo*. Le-a trebuit hrana de toate zilele, le-au rebuit mijloace pentru a studia. Statul n'a voit să ție seamă de talente artistice, oamenii cu dare le mână 'i-au desptefur cum se face adese-orî celor devotați artei; foamea 'i-a strâns în ghia- e e-i hidoase... și ce să mai zic. . oameni suntem... au trebuit să 'și caute existența în alte ocu- pațiuni, pentru care nu erau meniți, și astfel, din oameni de talent, au căzut în cercul oameni- lor ordinari din care vor distara fără să lase măcar o umbră de existență.

Orî cum ar fi ênsă, e timpul să sperăm că pe viitor lucrurile vor lua o schimbare favorabilă. Statul și fie-care om în parte, e bine să cugete că precum orî-ce act omenesc este tendința către un ideal ôre-care, asemenea și arta este ținta către un ideal cu mult mai frumos, care hrănește spiritul și 'l înalță la adevărata lui menire.

Să revenim ênsă la cestiune.

În ziua de 20 Iunie, producțiunea se deschide prin *uvertura din ospelăria portugeză* de Cherubini executată de orchestra tinerilor eșiți din conservator.

Imediat d-l Pantazi Ghica, rostește un cuvânt către d-l V. A. Urechiă, ministrul cultelor și instrucțiunei publice. Regret foarte mult că nu pot face un rezumat din discursul d-lui Pantazi Ghica: d-sa era în acea zi așa de indispus că n'am putut distinge mai nimic din ceea ce zicea, de și eram destul de aproape.

Domnul ministru, luând cuvântul, și manifestă bucuria de care se află animat în fața progreselor enorme ale conservatorului; cu multă modestie amintește fericirea ce a simțit acum 17 ani, luând parte la fundarea acestei școli, și în fine, enumerând pe scurt fazele prin care a trecut conservatorul în timpul de 17 ani, arată viul interes, ce poartă Majestățile Lor Regele și Regina pentru talentele care se devotează artei.

Aceste cuvinte sunt foarte frumoase, venite din partea unui ministru de instrucțiune publice, care, ca d-l Urechiă, a luptat mult pentru literatură. Nu este ênsă mai puțin adevărat că simțim un adânc regret de a vedea că nici d-sa nu intră pe calea faptelor, ci urmează tot vechiul făgaș al vorbelor. Așa de eczemplu, am putea să cităm ca un caz, ce revine foarte puțin în favoarea d-lui ministru,—faptul că bursele elevilor conservatorului neprevăzându-se anul acesta în budget, cu toate că, în timpul nefastului ministeriat al d-lui Conta ele fuseseră puse la concurs și obținute pe un termen de trei ani,—totuși d-l actual ministru, ce se afla în pozițiune să ceară sau un credit suplimentar sau să plătească acele burse din fonduri ce au o destinațiune cu desăvârșire flotantă în departamentul d-sale, nu a bine voit să se intereseze câtu-și de puțin, în această cestiune, ci a lăsat pe elevii bursieri muritori de foame.

Am mai putea să adăogăm și greșitul interes ce d-sa, se arată că poartă literaturii Române, socotind ca *literatură* numai poeziile cu *dedicațiunii către oamenii zilei*; — și aceasta chiar în contra propriei sale convicțiunii; căci d-sa cunoaște pe adevărații oameni de litere și știe să facă distincțiune între literatură și peticărie. Ar fi în adevăr de dorit,—fle-ne permis s'o zicem ca paranteză,—ca d-l Urechiă, ce a studiat cu de-amănuntul literatura spaniolă, indignându-se în contra ingrătitudinei contimporane, ce lăsa pe Camoens marele poet, în cea mai completă mizerie,—pe când distincțiunile, onorurile și aurul ploua asupra mediocrităților,—să se ridice de-asupra acelor contimporani ai lui Camoens, și cel puțin, ca ministru, să dea mâna cu meritul, iar nu cu vechiul sistem de decorațiuni zăpăcite, trântite pe pșteptul celui d'ânteiu sgârietor de hârtie.

Dar să revenim la cestiune.

În urma discursului d-lui ministru, încep producțiunile de muzică și declamațiune. Voi vorbi ênsă numai întru ceea ce privește declamațiunea, având promisiunea d-lui Maurice Kohen, colaboratorul nostru, care ca artist și cunoscător în materie de muzică, va face o dare de seamă mai întinsă asupra producțiunilor muzicale.

Nu voi zice dar nimic nici despre *concertul în la minore* „executat de D-ra Panteli Alecsandrina, nici de *«La Partenza»*, și *«Ângerul dulce»*, cântate de D-ra M. Zaharopolu.

Mă voiî opri ênsă asupra poeziei lui Bolintineau, *Mihnea și Baba*, recitată de d. Caracostea.

Să vedem cum a fost d-l Caracostea în părțile bune, și cum ar fi trebuit să fie în cele rele?..

Să nu uităm înainte de toate, că aceea ce trebuie să pretindem unui artist nu putem pretinde unui elev; însă și artistul și elevul sunt dator să ne reproducă o piesă în conștiință, și, atât unul cât și cel alt, să ne expună lucrurile așa cum trebuie expuse după gradul puterii fie-cărui. Deci să nu mi se zică, asupra minuțiozităților ce voi face, că pretind elevilor ecze-cutări, de care sunt capabil numai artiștii.

Elevului se cere o eczeuțiune fidelă; iar artistului o eczeuțiune perfectă.

D-l Caracostea intră în scenă. Salutul său, de și trebuia să fie rezultatul unui studiu oare-care, nu trebuia a face însă pe spectator să vadă că actorul înainte de-a intra în scenă 'și-a studiat mișcările; cu alte cuvinte, tocmai silința ce 'și da d-l Caracostea de a saluta bine, punea în evidență un ce forțat și aproape stângaci.

Pcezia lui Bolintinean, întocmită pentru declamațiune, începe ast-fel:

Când, lampa se stinge la negrul mormânt,
Atinsă de aripă, suflată de vânt;
Când buha se plânge prin triste suspine,
Când răi fac planuri cum au a reține
In barbare lanțuri poporul gemând;

Când demoni și spaima pe munți se adună
De urlă la stele, la nori și la lună,
Intr'una din peșteri în munte rîpos,
Un om care-care intră curagios.

În această strofă, gradațiunea de la o idee la alta, expresinnea fisionomiei în raport cu situațiunea și în fine armonia gesticulațiunei, sunt principaiele mijloace prin care actorul poate dobândi efectele cerute de artă. De și situațiunea, în această strofă, pare a fi oare cum fantastică, tonul narativ este singurul care trebuie să predomine; și pentru ca gradațiunea să fie efectivă, nu avem de cât să începem primul vers pe o coardă mai joasă și crescând ast-fel pînă la versul:

De urlă la stele la nori și la lună,

ajungem la tonul cel mai înalt, care așteaptă imediat o concluziune; și într'adevăr concluziunea rezidează în aceste versuri:

Intr'una din peșteri în munte rîpos,
Un om oare-care intră curagios.

Aci se cere de sine o pauză mai mult sau mai puțin marcată.

Ce a făcut însă d. Caracostea în strofa de care vorbirăm?.. Organul său vocal fiind din natură puternic, 'și-a început recitațiunea pe un ton ridicat și, în imposibilitatea de al mai urca, a continuat ast-fel într'o monotonie vedită, fapt care l-a indus a nu despărți concluziunea de versurile precedente și ast-fel adevărata valoare și frumusețe a strofei au fost distruse printr'o recitațiune monotonă. Pauza finală a fost iarăși prea puțin marcată.

În partea care urmează, autorul a introdus și două versuri de o ușoară bătaie de joc, care plutesc singure printre cele alte versuri. Cu alte cuvinte, în mijlocul strofei serioase și oare cum fantastică, autorul a introdus și două versuri menite să producă risul. Dar ca să scoți la iveală acele două versuri, fără ca cele serioase să 'și pearză valoarea, este o lucrare foarte dificilă. Apoi de la serios la vesel este o tranzițiune și de la vesel la serios este iarăși o tranzițiune.

Actorul neîngrijind aceste salturi, cade adese-ori în ridicol.
E greu într'adevăr, a scoate în relief aceste două versuri,

Aci s'adun frumoasele
Când nu mai sunt dorite

din următoarea strofă ;—dar studiul elevului trebuie să învingă orî-ce greutate.

Ast-fel :

In peștera Carpaților
O oră și mai bine,
Vezi templul Pacinaților
Ce cade în ruine;
Aci sa fac misterele
De babe blestemate,
Ce scot la morți arterele
Și hârcele uscate,
Aci se fierb și oasele
In vase aurite,
Aci s'adun frumoasele
Când nu mai sunt dorite.

In cele patru versuri din mijloc, d-l Caracostea, a fost admirabil. Pentru ce?...
Când ne spune că,

Aci se fac misterele
De babe blestemate,
Ce scot la morți arterele
Si hârcele uscate,

avea în figura sa un ce sinistru, ochii aveau aceeași ecpresiune ; mâna stângă deschisă și tremurândă ne prezinta o adevărată hârcă uscată ; apoi cu mâna dreaptă pareă că scoate arterile morților din acea hârcă. Totul în fine, era în raport cu cele ce zicea, ne da în adevăr, o idee justă despre baba, care locuia în peștera Carpaților.

Am regretat mult êusă, când d-l Caracostea în loc să facă tranzițiunea de care vorbirăm și să ne ecpriime acea ușoară bătae de joc, a nesocotit aceste efecte, înlocuindu-le printr'un simplu rîs, care nu numai că era departe de adevăr, dar avea și aspectul unui rîs ordinar și ridicol. Prin urmare ecpetuțiunea admirabilă a primei părți a fost eclipsată prin neîngrijirea celei de-a doua.

Partea care urmează, până la dialogul între Mihnea și baba, de și nu prezintă nimic de ecptra-ordinar, d-l Caracostea a zis'o cu multă îngrijire și cu toată fidelitatea ecpresiunilor.

Ajungînd la dialog, pe scenă vedem o singură persoană, păreaî êusă că suut două care vorbesc :

Mihnea cu o voce detunătoare și gravă ;
Baba cu o voce răgușită și sinistră.

Onoare d-lui Caracostea care a știut să dialogeze așa de bine această parte, atât de dificilă. Apoi, ajungînd acolo unde baba 'și amintește de fiul său ucis de Mihnea, vedeai acea durere maternă, care 'ți rănește inima, acea amerințare, care te face să te înfiorî.

In versurile următoare :

Pe urmă cu-o mână uscată și arsă
Intr'una din hârce un sânge ea varsă
Și dându-'l lui Mihnea, îi zise: «să beî!»
E sângele fiu-meî ! Na... soarbe'l mai tare,
E cald și e tîner, cum vrei tu barbare,
Na! soarbe'l, saū eū sorb pe-al tîu de nu vrei!

D-nul Caracostea reuşeşte, punându-şi toate forţele, a ne reprezinta baba înfiorătoare, cu sângele în mâini, cu ochii aprinşi, cu vocea sufocată şi cu pieptul arzând de răzbunare

Imediat, d-nul Caracostea ne face, cu destul succes, o naraţiune fantastică a morţilor care es din mormânturi, a vârcolacilor serei, care zburau ţipând înprejurul lui Mihnea, a şoimanilor cu forme ca o turlă, care călcau din munţi în văi şi cum în fine,

Un glas în mulţime teribil gemu
Şi ceata infernă îndată tăcu.

La tăcerea cetei infernale, baba pronunţă asupra lui Mihnea acel blestem oribil, în care se rezumă suferinţele nesfârşite, torturile cele mai sinistre.

Actorul în această parte are un câmp destul de larg, pentru a 'şi desfăşura talentul şi studiul său.

Când zice

Să 'ţi arză plămâni de-o setă adâncă
Şi apă, tirane, să nu poţi să bei,

vocea trebuie să aibă acel timbru uscat, care denotă un plămân aprins de sete; ochii trebuie să afecte acea satisfacţiune a babeii, care 'şi priveşte victima tremurândă şi plină de îngrozire,

Versul

Să plângi, ênsă lacrimi să nu poţi vërsa,

trebuie să aibă acea nuanţă de blestem prin care se răpeşte unei finţe cea mai dulce mângâere a suferinţelor, cel mai scump balsam al inimei: *lacrămile*.

In versul

Si toţi ai tîi moară iar tu să trăeşti

actorul are ocaziunea a rezuma în emistihul, *iar tu să trăeşti*, tot ce arta are mai de culminant.

A fi blestemat să trăeşti perpetuu într'un lanţ de suferinţe necurmte, este ultima ecesiune a mizeriei omeneşti.

Actorul dar, trebuie să întrunească în aste puţine cuvinte acea lame de suferinţe, care numai la închipuirea lor te face să îngheţi de groază.

În acest blestem, fie-care două versuri denotă câte o nouă suferinţă pentru cel blestemat; fie-care două versuri 'şi ai coloritul şi intenţiunea lor diferită; la fie-care două versuri actorul trebuie să eesprime o nouă hotărîre, o nouă serie de intonaţiuni şi de gesturi. Strofa întreagă, zisă în armonie şi pe o scară crescândă pênă la cel din urmă vers, produce un efect de o adevărată valoare artistică.

D-nul Caracostea ne-a probat, în adevăr, că a studiat această parte; ênsă în obicînitul său eceses de zel, făcea aşa de multe gesturi şi mişcări în cât devenea une-orî foarte supărător.

Organul său vrënd să afecte tonul obosit şi sufocat al babeii, ne făcea să auzim nişte horăricuri răguşite, care nu se mai isprăveau, Si aci ca şi la început, d-nul Caracostea ne îngrijind flexibilitatea vocei, căzuse într'o monotonie obositoare. Fericite intenţiunii avea d-l Caracostea în recitaţiunea sa, dar modul cum le interpreta, florile cu care le orna, făcea din *frumos, urît...* şi din *efect, defect*.

Trecënd asupra părţilor puţin importante, ajungem la acea armonie imitativă prin care Bolintineanu imitează cu atâta fidelitate tropotul calului:

Mihnea incalecă, calul său tropotă
Fuge ca vântul;
Urlă pădurile, făşie frunzile
Geme pământul;
Fug legioanele, sbor cu cavalele,

Luna dispare ;
 Cerul să 'ntunece, munții să clatină
 Mihnea jos sare :
 Ețe, ețe....

Această parte spre a putea fi de acord cu ideea poetului, trebuie zisă mai mult într'un mod mecanic și dupe o regulă stabilită, singura regulă care conduce la efectul dorit.

Astfel :

Incepând cu primul vers, facem o pauză de o bătae la finele emistihului întâi, și altă pauză de o bătae la finele emistihului al doilea, dacă aci se află vre-unul din semnele punctuațiunei, iar dacă nu, trecem repede asupra versului al doilea, la finele căruia facem o pauză de două bătăi. Versul al treilea 'l zicem ca pe cel d'ântâi, al patrulea ca pe cel de-al doilea și așa mai încolo, formând astfel o perioadă, care să repetă la fie care două versuri.

Recitațiunea trebuie să fie cât se va putea de repede și deslușită, producând efectul unor tropăituri de cal. Gradațiunea de la început și până la sfârșit trebuie să meargă pe o scară crescândă, ca astfel ajungând la frumoasa tranzițiune, prin care autorul transformă acel tablou infernal în zorile zilei care se ivesc, să putem face un scăzământ de voce, pentru a despărți perioadele una de alta și pentru ca finalul, zis pe-o voce mai joasă și cu o întouațiune favorabilă, să producă efectul terminal, care adese ori încunună opera artistului.

D-nul Caracostea n'a cruțat mai nimic din această regulă și efectul său din urmă, a fost aproape cel dorit.

Onoare d-lui profesor Stefan Velescu, care a infiltrat așa de bine, în studiul elevilor, regulile pe care se bazează recitațiunea acestei poezii.

Laude d-lui Caracostea, care a știut să urmeze, în unele părți, cu atâta fidelitate preceptele profesorului său.

Să trecem acum asupra unui fragment din Despot-Vodă al d-lui Alecsandri, recitat de d-nul Teodor Manolescu.

Actorul 'și începe recitațiunea în momentul când Lăpușeanu, ținând pe D-na Rucandra de mână, o petrece până la ușe. Aici Lăpușeanu rămâne privind în urma femeii sale și zice :

Muerea 'i tot muere ! O biată ciocărlie
 Spre tot ce strălucește zburând cu veselie.
 O inimă... comoară, ș'un cap frumos... dar sec !
 A 'nduișat'o Despot cu glasul lui de Grec,
 Si toți boerii, dușmanii oblișduirei mele,
 Sunt prinși de-acest păiangen în dese-le-I rățele.

(se plimbă turburat)

D-nul Manolescu face o frumoasă tranzițiune între situațiunea în care se afla față cu femeea sa, și între situațiunea în care rămâne, după plecarea ei. Emistihul, *Muerea 'i tot muere*, e zis cu atâta fidelitate, în cât ridicolul la care sunt predispușe aceste cuvinte, se află cu desăvârșire înlăturat.

Nu tot așa însă, a fost și în cele două versuri următoare : coloritul lipsea cu desăvârșire, acea nuanță de ușoară bătae de joc, era înlocuită printr'un regret, care nu 'și avea nici-cum locul. Astfel, când d-nul Manolescu ne spune de capul muerei că e *frumos dar sec*, ne arată o adâncă părere de rău, ca și cum golul ce se află în creerul femeii 'i ar fi produs o mare nenorocire.

În cele din urmă trei versuri, pe figura actorului se citea ura neimpăcată asupra aceleia, care nu numai că a subjugat pe toți boerii țerei dar care a înduișat până și pe femeea sa. Frumusețea acestei părți constă mai cu seamă în gestul prin care d-nul Mano-

Ilescu reprezintă deseale rețele ale păiangenului, adică ale lui Despot, gest, care însoțit de expresiunea figurei, depinge toată invidia lui Lăpușneanu, toate urzirile lui Despot.

Autorul a mai adăogat în urma versurilor de mai sus, ca notiță, că actorul trebuie să se plimbe turburat. Nu tot d'auna actorul ênsă, este dator să se conducă de notele autorului. ¹⁾

Astfel dacă d-nul Manolescu, în loc să fie seamă de acea notă, ar fi stat în aceeași turburare pe un scaun, cu cotul drept rezimat pe o masă și la cuvintele de *Scorpie Grecească* ar fi lăsat mâna să cază cu greutate, ca și cum ar voi să sdrobească acea scorpie; dacă 'și ar fi îndreptat ochii spre un punct fics, în loc să 'i plimbe de colo până colo; dacă vocea ar fi fost mai seacă și exclamațiunea *A!* pornită dintr'o inimă mai plină de ură, atunci jocul ar fi fost mult mai admirabil, efectul mult mai mare.

Ar fi deci de dorit ca d-nul Manolescu, să discute notițele autorului înainte de a le admite ca bune, și unde va găsi ocaziuni a produce efecte să nu le treacă cu vederea.

În versul,

Tu vrei, fință-oloagă născută 'n putrezime,

fință oloagă, este un calificativ puțin nemerit, care adese-orî împiedică pe un actor, dacă nu știe să facă din defectele poetului un efect al său. D-nul Manolescu face din acest calificativ un parantez și îi dă intonațiunea unei idei detașate, cu un accent de dispreț, care acoperă în mod fericit greșeala autorului. Asemenea face D-sa și cu expresiunea *născută 'n putrezime*.

Când zice:

Doar Vodă Lăpușneanu, va ști, prevăzător,
Pe-o scorpie ca tine s'o sfarme sub picior!

D-nul Manolescu trânteste cu piciorul, fără să aibă însă grija ca figura și vocea să fie în destulă armonie cu ceea ce spunea. Intonațiunea era puțin amenințătoare, dar nu era îndestul.

Partea în care Lăpușneanu nu memorează vestea ce-î trimisese *Ioan Sigmund Polonul*, a fost zisă destul de corect; mai cu seamă versul:

Căci Despot svânturatul răvnește-a mea putere,

în care, la numele de Despot, Lăpușneanu se reînflăcăreză de mânie în contra rivalului său.

În versul,

Ș'alătura cu tine vei întâlni mormântul,

actorul încearcă să imite pe *Rossi*. Încercarea e laudabilă, dar foarte dificilă; fiind că de la sublim la ridicol nu este de cât un singur pas.

D-nul Manolescu n'a atins nici una din aceste două ecstremități; dacă ênsă ar mai fi făcut êncă o mică sfortare spre a atinge sublimul, mă prind că ar fi căzut în ridicol.

Am mai zis'o, un actor înlătură adese orî notițele și punctuațiunile greșite ale autorului:

În versurile;

Cum să-î deschid căpcana?. Ce cursă să-î întind
Pe el cu-aî lui tovarăși în lațu-mi să-î cuprind?
A! Ce să pierd eu timpul... etc.

D-nul Manolescu gânditor, se întrebă, ce căpcană să deschidă inamicului său?... Ajungând însă la lunga frasă,

Ce cursă să-î întind

Pe el cu-aî lui tovarăși în lațu-mi să-î cuprind?

ca s'o poată mistui mai bine, pune un semu de întrebare în urma emistihului.

Ce cursă să-î întind?

¹⁾ Redacțiunea nu împărtășește această opinie. Nota «Red.»

și versul următor 'l zice pe un ton afirmativ, punând la urmă câte-va reticențe, lăsând să se înțelgească efectul răsbunării lui Lăpușneanu.

De și aceasta nu este adevărata idee a poetului, totuși, actorul în pericolul de a se îneca cu o frasă prea lungă, a schimbat'o pentru a nu produce o dezarmonie.

Trecând apoi la

A! ce să 'mî perd eă timpul,

D-nul Manolescu face o tranzițiune frumoasă, tranzițiune care devine efectivă prin scorbarea moderată de voce, printr'o intonație diferită și printr'o nepăsare, care denotă nesocotința lui Lăpușneanu pentru aceia, care pot dispărea la un singur cuvânt al său.

Când Lăpușneanu chiamă pe Toma spre a'l face instrumentul prin care să omoare pe Despot, d-nul Manolescu, trebuia să exprime acea nesocotință, acel dispreț ce are un stăpânitor tiran pentru o creatură înjosită, cum era Toma ; și astfel, umilința acestuia pe de-o parte, și semeția lui Lăpușneanu pe de alta, ar fi format un frumos contrast între un suveran crud și între o ființă târătoare.

Lăpușneanu nu devine blând, de cât numai atunci, când 'i destăinuiește scopul său criminal. Rău a făcut dar d-nul Manolescu, când de la început a fost generos către supusul său,

Din momentul ănsă, când începe a destăinui secretul, jocul de scenă al d-lui Manolescu devine corect. Modul cum cercetează ușile, pentru a nu fi ascultat de cine-va, grija ce are la fie ce cuvânt, uitându-se prin prejura ca să nu fie surprins ; modul cum destăinuiește secretul îngrijirea cu care strecoară în mâna ucigașului șipul cu otravă, sunt într'adevăr părți care aduc mari merite unui elev.

Dacă pe lângă multele calități ale d-lui Manolescu, am enumerat și multe defecțe, nu am făcut aceasta cu dorință de a'l blama,—din contră,—nu am făcut de cât a 'mî manifesta opiniunile mele în părțile care nu erau bine eczekutate. D-sa, dacă le crede bune să le admită dar înainte de a le admite, să le discute singur și dacă le găsește nejuste, să ceară sfatul altora, cu un cuvânt să caute a-și îndrepta părțile rele și adăogându-le la cele bune să 'și formeze un tezaur, din care să poată lua la trebuință.

Opiniunea mea asupra acestui din urmă punct, e că cel mai bun sfătutor și conducător este o serioasă și neobosită citire a cărților de arte și litere, o cunoștiută întinsă despre tot ce este omenesc, cu alte cuvinte, o sănătoasă instrucțiune.

În repertoriul conservatorului, d-nul Velescu a introdus și un fragment din frumoasa comedie a lui *Destouches*, intitulată *La fausse Agnès*.

Acest fragment a fost eczekutat, la producțiunile din 20 Iunie, de D-ra Ghesmănescu Ana, și de d-nul Leonțian Anton.

De oare-ce d-nul Leonțian nu debuta prin rolul său, ci da numai replica, nu voi face detaieri asupra eczekuțiunei sale, voi zice numai în treacăt că era o plăcere să 'l privești jucând, era o distracțiune să 'l vezi făcând fel de fel de comicării, de și era departe de a ne reprezenta pedantul depins așa de bine de autor. D-nul Leonțian este o figură, care numai la vedere te face să pufnești de ris. D-sa e meuit să devie un bun comic ; calitățile fizice le posedă, rămân numai cele intelectuale să fie dezvoltate în cursul unui studiu serios și neobosit. ¹⁾

Despre D-ra Ghermănescu nu voi zice ca criticaștrii de gazete politico-literare, că costumul țărănesc îi era splendid și că mărgelele îi ornau cu grațiozitate gâtul. Acestea sunt vorbe curtenitoare, care tind a ridiculiza pe acei ce le scriu. Arta este de criticat la un actor, iar nu urechile, gâtul său cine mai știe ce...

¹⁾ Redacțiunea crede că d. Leonțian s'a înamorat prea mult de genul comic creat în teatru de d. Ha-giescu ; ceea ce i s'ar putea recomanda mai mult este să fie fiul operilor sale. Nota «Red.»

Criticii de felul acesta au mania de a vorbi de Teatru, fără să aibă cunoștințe în arta dramatică. Ei judecă lucrurile numai după impresiunile ce au fost produse asupra lor, fără să aibă conștiința dacă gustul lor dramatic este vițios sau nu.

E trist pentru noi, când se constituiesc drept critici, ignoranți care vor să arate altora aceea ce nu sunt ei capabili a percepe.

Răul mergeși mai departe încă : criticile se fac fără ca criticul să fi asistat la reprezentațiune, Cum?... Mă veți întreba. E ridicol... dar să vă spun.

Unul din acești sgârâie hârtie, întâlnind pe un prieten al său, îl întreba de unde vine.

— De la examenul conservatorului, răspunse acesta.

— Tocmai!... Ia spune-mi, te rog. ce-ai văzut acolo? căci îmi propusesem să fac o critică în această privință.

Și faimosul critic își ascuți urechea spre a da atențiune prietenului, profan în materie de teatru, dar care 'i povesti cele ce văzuse la examenul conservatorului.

Peste câte-va zile critica și apără la lumina zilei.

Ideea mea asupra acestor persoane este, că ar fi mult mai bine să se apuce de altă meserie. Dar să ne întorcem de unde am plecat.

Recitațiunea începe de la scena în care Des Mazures, vrând să încerce spiritul și talentele fiteoarei sale, rămâne înșelat în speranțele lui, din cauza falsei aparențe ce 'și dă Angelica.

Înainte de a intra Des Mazures în scenă, Angelica citește o scrisoare deja terminată și în momentul când Des-Mazures intră, Angelica, pentru a nu fi surprinsă, ascunde scrisoarea. Modul cum D-ra Ghermănescu ascunde scrisoarea, adică grăbirea și încurcătura ce afectă, probă într'adevăr un studiu mai minuțios asupra acestui fragment.

Când Des-Mazures intră, reverințele prin care 'i răspunde D-ra Ghermănescu nu sunt destul de ridicole pentru a produce risul dorit. Cauza care micșorează valoarea acestor reverințe este ecpresiunea figurei, care nu este în armonie cu situațiunea. Dacă D-ra Ghermănescu, pe lângă reverințele stângace, ar mai fi adăogat figurei sale și o ecpresiune de naivitate sau chiar de stupiditate, efectul ar fi fost admirabil.

Modul stângaciū, cum D-ra Ghermănescu să așează pe scaun, este foarte comic și demn de a face pe Des-Mazures să 'și pearză ori-ce iluziune. Apoi la întrebarea ce 'i face pedantul, *dacă voește să vorbească în versuri*, D-sa 'i răspunde ast-fel, ca și cum versurile ar înspăimânta-o; asemenea la întrebarea, dacă voește să 'i vorbească în proză, D-ra Ghermănescu arată o supărare și mai mare, adăogând că nu-'i place proza, și aceasta cu un ton de idiotism, care descortecază și mai mult pe Des-Mazures, cu alte cuvinte, tânăra elevă depinge în mod foarte fericit caracterul naiv și prosternatic, ce afectă Angelica pentru a displace lui Des-Mazures.

Aceea ce adăogă și mai mult la meritele sale, este modul cum își caută efectele :

Astfel, când Des-Mazures în expansiunea sa zice :

Știu că spiritul vostru curge lin, dulce și aurit ca și undele Pactolului...

Angelica cu o ecpresiune de naivitate, făcând o reverință ridicolă îl întreabă.

Serios?... Mă prinde mirarea. Dar aș vrea să știu ce va să zică Pactolul acela? și pronunțând numele *Pactolului*, D-ra Ghermănescu, imitează întocmai *gestul și enfasa* pedantului, ceea ce produce un efect din cele mai comice.

Părți ca acestea găsim destule, dar nu le vom menționa; căci ar fi să scriem colii întregi, pentru a termina. Destul să spunem că au fost bine ezechutate, și zise, nu pentru că așa ne place, dar pentru că fidelitatea ecpresiunilor, gesturile, jocul de scenă, erau toate în armonie unele cu altele.

D-ra Ghermănescu a avut însă și multe părți slabe :

Astfel, când pedantul 'și manifesta *credința ce avea despre fiteoarea sa, că este o savantă*, Angelica îi răspunde :

Oh!... Cât despre asta, așa e, sunt foarte învățată.

Această frază zisă cu espansiune și cu o nuanță de ecstremă convicțiune, produce mult efect;—și reușita rezultă tocmai de acolo, că asupra lui Des-Mazures, trebuie să producă un efect de mare surprindere, care aude din gura unei ignorante, precum o constatase, o asemenea mărturisire.

D-ra Ghermănescu ênsă, nu a dat nici o importanță acestei fraze și a zis'o într'un mod foarte comun.

Asemenea face D-sa și când mărturisește că știe Istoria foarte bine.

Dar de la o asemenea mărturisire și până la răspunsul că, *regiș Franciei de la stabilirea Monarchiei până acum sunt în număr de 1700*, eezistă un frumos contrast, o artistică tranzițiune.

Astfel, dacă D-ra Ghermănescu ar fi mărturisit că știe Istoria, cu atâta convicțiune în cât să facă pe Des-Mazures să 'și schimbe idea ce 'și făcuse despre Angelica, și pe urmă 'i ar fi răspuns că regiș Franciei sunt în număr de 1700, atunci, să înțelege de sine, cât efect ar fi avut, nu numai D-sa, dar și interlocutorul său, care ar fi făcut o frumoasă tranzițiune, pierzându-și din nou iluziunea.

Tot ce-a avut de meritoriu în această parte a fost, în momentul de a răspunde *câțș regiș sunt*, modul cum îi calcula, numărându-și pe degete și probând prin aceasta că posedă spiritul creațiunei, atât de necesar artei teatrale.

Când Des-Mazures o întrebă :

Și cine v'a învățat Istoria?...

Angelica răspunde :

— *Doica mea !*

Câtă naivitate nu poate pune un actor în aceste două cuvinte, cât efect nu poate produce !

D-ra Ghermănescu, a voit să producă risul, și aceasta era unica-și dorință. Să nu creadă ênsă că risul publicului denotă în tot-d'a-una un merit actorului;—din contră, sunt părți foarte frumos eezecutate, pe care publicul le trece cu vederea, și altele foarte vițioase care sunt ênsă aplaudate din toate răsputeriile. Nu trebuia dar eleva să ne zică acele două cuvinte pe un ton de mahala, ca să ne facă să rîdem, ci cu acea naivitate ecstremă, depinsă chiar de intențiunea autorului.

Ce să mai zicem apoi de versurile ce improvizează D-ra Ghermănescu, pentru a face plăcerea lui Des-Mazures ?

Dacă D-sa ar avea talentul să improvizeze versuri, așa de iute, să lase orî-ce carieră pentru aceea a poeziei, și va ajunge departe ; dar din nefericire, nu 'mî închipuesc să fi eezistat saș să eeziste vre-un poet, care să improvizeze versuri corecte, cu aceeași iuțeală cu care le-ar citi.

Trebuia să mai știe D-ra Ghermănescu că improvizațiunea sa era o fidelă imitațiune a modului de-a improviza a lui Des-Mazures și că prin urmare trebuia să afecte intonațiile gesturile și toate mișcările lui.

N'a făcut ênsă nimic din toate acestea, ci s'a mulțumit la versul,

Serva voastră prea plecată,

a face o reverință ridicolă, care de și era la locul ei, nu avea ênsă nici un acord cu cele zise mai din 'nainte.

Trecând mai departe, ajungem la următoarele întrebări ce face Des-Mazures, Angelicei.

Astfel :

— *Nu mă îndoesc, mă iubești D-ră?.*

- *Da Domnule!* Răspunde Angelica.
 — Și dorești să te iau de soție?
 — *Da Domnule!*
 — Să zice că am un rival?
 — *Da Domnule!*
 — Pe care 'l iubești din toată inima?
 — *Da Domnule!*...
 — Si că dacă te-aș lua, aș putea fi?... (*încornorat*).
 — *Da Domnule!*

La aceste întrebări, vedem că Angelica răspunde prin unul și acelaș cuvânt. Lucru foarte greu, dar efectiv pentru un actor inteligent.

La fie-care răspuns D-ra Ghermănescu pune câte o nouă înținare, făcând gradațiunea pe o scară crescândă, și astfel ajungând la ultimul, *Da Domnule*, prin care convinge pe Des-Mazures, că dacă 'l-ar lua ar fi înșelat, pune atâta sinceritate, în cât efectul este demare valoare.

La fine plânsul D-rei Ghermănescu, nu este îndestul de tare și convulsiv spre a fi comic și fidel ideei autorului.

În general, această elevă are mult talent, și dacă ar studia cu mai multă seriozitate ar deveni o buună artistă.

Înainte însă de-a se devota carierei teatrale, să judece cu maturitate asupra acestui pas mic și mare tot de o-dată.

Arta dramatică este o frumoasă și desfătătoare carieră, dar acei care o practică trebuie să fie sași *martiri* sași prietini intimi cu *vițiul*. Amândouă, sunt două rele, care aduc mari suferințe; dar, dacă cel de-al doilea conduce la o destrucțiune morală și corporală, cel d'ânteiș se transformă, într'o zi, în fericire, în glorie, care plăuează peste întregul timp de suferințe.

Dacă D-ra Ghermănescu să simte în stare a fi neclintită în fața invidiei, geloziei și tentațiunei cu alte cuvinte, dacă să simte în stare a îndura *martirul*; apoi, aleagă și cariera teatrală.. și într'o zi, grație talentului său și unui studiu mai serios, va ajunge la sfârșitul suferințelor, la culmea izbândeii, în care va trona cu o privire glorioasă și senină. Dacă însă nu să simte în stare a îndura *martirul*, atunci renunțe la spinoasa carieră a teatrului, căci nu numai că nu va atinge un scop laudabil, dar *vițiul* va fi singurul său sfârșit. ¹⁾

D-ra Zaharopolu Maria, debutează cu ocaziunea producțiunilor, într'una frumoasă scenă din Hamlet, în care Ofelia, nebună, în fața Reginei și Regelui Danimarcei, aiurează în modul cel mai sfâșietor.

Nebunia, iată într'un cuvânt ceea ce trebuie să ne depingă D-ra Zaharopolu, în eczeucțiunea rolului său.

A avea conștiință de sine, a avea mintea și tot organismul în stare normală, și a te revolta într'un mod artificial în contra acestui echilibru, pentru a te face nebun, este tot ce poate fi mai dificil în artă.

Trbuie să mărturisim că D-ra Zaharopolu, în acest fragment, 'și-a ales pentru esamenul de anul I-iu, una din cale mai grele bucăți. Shakespeare ar putea să fie studiat în anul al III-lea, iar nu în primul au, căci, dacă am studia piesele acestui mare autor la prima pășire pe scenă, cu ce ne vom ocupa în anul al II-lea și ce ne va mai rămâne pentru cel de-al III-lea. Logic este dar, ca studiile în orî-ce ramură să înceapă de la cunoștințe

¹⁾ Criticul devine cam pretențios; este în fine prea aspru. Toți elevii Conservatorului, au fost bine, iar d-goara Ghermănescu a fost eroina zilei. Vocea d-goarei Zaharopololu este de asemenea un prețios mărgăritar de concerte. Nota «Red»

mai simple, pentru a merge apoi cu mai multă ușurință la cele complicate, și că prin urmare, dacă D-ra Zaharopolu ar fi lăsat acest fragment pentru unul din anii viitori, reușita sa ar fi fost din cele mai strălucite.¹⁾

Sunt departe de a zice că D-ra Zaharopolu a fost rău în această scenă; din contră, a fost mult mai bine decât ar fi putut să fie altele, ar fi poate mult mai bine decât, multe artiste din Teatrul Național; dar pentru mine unul nu a fost aceea ce trebuia să fie. Nu pretind ca eleva Zaharopolu Maria să fie artista *Cataneo*, dar just ar fi ca interpretațiunea celei dintâi să fie identică cu toate prescripțiunile autorului.

Să ne explicăm.

Dar mai întâi de toate, să 'mi dau seama de cele mai sus zise asupra raportului între D-ra Zaharopolu, și artistele din Teatru; ca să nu aud zicându-se, că laud pentru că așa 'mi place.

D-ra Bărsescu fiind în conservator a zis și D-sa acest fragment.

Ce e drept avea multă bună-voință, destulă instrucțiune, dar îi lipsea dicțiunea, flexibilitatea vocii, jocul de scenă și mai pre sus de toate focul sacru. Poți dar să aibi multă voință și instrucțiune, lipsindu-ți însă toate acestea, nu poți ajunge la scop decât în mod mecanic. Și într'adevăr D-ra Bărsescu în mod mecanic ajunge la scop.

D-nulu Velescu, ca profesor, arăta D-rei Bărsescu că cutare situațiune, joc de scenă sau intonație așa trebuie să fie; eleva îl copia întocmai și a dona zi îl reprezinta întocmai, nu pentru că l'a discutat pentru a se convinge, dar pentru că așa o învățase dascălul.

N'am avut ocaziunea să văz pe D-ra Bărsescu, nici odată venind cu părți inventate din propriul său studiu.

Iată dar că mecanismul caracteriza pe D-ra Bărsescu, pe când din contră, D-ra Zaharopolu singură își caută efectele.

Ce să mai zic de *artistele* din Teatru, care ar încerca să ezeceute acest rol?... Nu vorbesc de artistele, care nu joacă role de acest caracter, dar de acele care se pretind ingenuități și june prime. Ce să mai zic dar? 'Mă-e destul să spun câte-va vorbe pentru a fi înțeles:

Publicul, care reclamă mai întâi de toate *iluziunea*, preferă mai bine pe D-ra Zaharopolu, cu *mai puțină artă* și cu mai multă *iluziune*; de cât pe D-na X, cu *mai multă artă* și cu *sbîrcăturile dealurii pe obraz* sau cu *nasul împreunat cu bărbia* și cu *vocea miorlăită*.

Ce e drept, e curată batjocură, când vezi vre-una din bătrânețele teatrului național jucând role de amoreze pasionate.

Să revenim însă la cestiune. Ofelia nebună intră în scenă.

— *Unde este suverana Danimarcii?* întrebă ea.

— *Ce ai Ofelio?*... Aci nebuna fără a da ascultare reginei își urmează întrebările:

— *Cum se distinge amorul adevărat de acela care nu este adevărat?*

Uite!... Ai părul ornat de conchile, cu un baston în mână și sandale la picioare!...

Modul cum D-ra Zaharopolu desparte o idee de alta, privirea sa rătăcită, naivitatea cu care exprină ultima frază și în fine tot jocul de scenă, depinge într'adevăr un creer anormal.

Când zice:

Uite!... Ai părul ornat de conchile, un baston în mână și sandale la picioare,

puce atâta mirare copilărească, în cât în imaginațiunea nebuniei sale, îți pare că le vede pe toate, rînd pe rînd; iar prin melancolia ce amestecă în unele întonări, inspiră acea compătimire, de care suntem mișcați une ori în fața unui asemenea spectacol

¹⁾ Observațiunea e foarte judicioasă. Nota «Red.»

Iată și o parte rău interpretată de D-ra Zaharopolu :
Când zice,

El a plecat... e mort!... Oh!... nenorocitul ! A plecat pentru a nu se mai întoarce !...

trebuia să facă o tranzițiune de la tonul naiv cu care eșprimase cuvintele precedente, la tonul disperat și sfâșietor ce reclamă această diu urmă frază ; mai trebuia apoi să ne eșprime acea disperare grozavă ce resimte o inimă, când ființa adorată a plecat, a murit și s'a dus pentru a nu se mai întoarce !

D-sa n'a făcut nici tranzițiunea atât de efectivă și nici n'a dat eșpresiunilor propriul lor colorit. A zis cuvintele pe un ton declamator și atâta tot.

Apoi în tot cursul rolului în care 'și înfățișează ființa iubitelui său, D-ra Zaharopolu a neîngrijit foarte mult situațiunile, gesturile, privirile, prin care trebuie să depingă o nebună. Cu alte cuvinte, în acele momente, D-ra Zaharopolu nu mai era în stare de aluscinăție, ci era o femeie pasionată, cu mintea întregă, care suferă și care disperă.

Trebuia dar, ca D-ra Zaharopolu să știe că Ofelia nu a avut în această parte momente de luciditate, și că prin urmare nu trebuia să sacrifice situațiunea, cuvintelor, și scopul principal, unor întonări frumoase, dar zadarnice.

Cu câtă artă însă D-ra Zaharopolu *rîde și plânge tot de-odată*. Este un merit din cele mai mari pentru o elevă de anul I-ii, a plânge într'un mod sfâșietor și imediat a rîde cu acel hohot convulsiv, caracteristic alienaților. Ori cât de slabă ar fi fost D-sa în toată scena, partea aceasta însă era îndestul pentru a'î câștiga laude unanime.

În momentul de a eși din scenă, gestul ce face D-ra Zaharopolu zicând, *Aide vizitiul meu* ; este foarte bine nemerit, dar pare oare cum stangaci și lipsit de grație. Cauza acestor inconveniente era multa sfortăre ce 'și da eleva, să 'l eșecute bine. Mișcările naturale și pornite de sine, sunt tot-d'auna estetice și grațioase, pe când din contră, acele care sunt rezultatul unor sfortări eșagerate, devin ridicule și lipsite de farmec.

Imediat Ofelia reintră în scenă cu o coroană pe cap și în brațe cu flori. Modul cum D-ra Zaharopolu împarte florile interlocutorilor săi, devine un adevărat joc de artă și când întinde câte-va *fire de fîn și graminee* fratelui său Laerțiu, mișcarea prin care le retrage zicând :

— *Nu mi le lua pe toate,*

este tot ce poate fi mai admirabil, tot ce poate depinge o naivitate copilărească, produsă din cauza eșaltațiunei.

Apoi când zice,

Aș vrea să 'fi dau o vioara .. dar de când a murit tata, ea s'a uscat...

vedeaî acel moment de luciditate în care nebuna își aminteste de tatăl său ; simțiaî acel fior rece, inspirat de o situațiune dureroasă, dupe cum ne-o eșprima D-ra Zaharopolu.

Partea care urmează, de și nu este menită să producă efect, totuși, eleva trebuia să știe că o parte slab zisă, compromite pe cele bune și că prin urmare, D-sa, ne dând destulă importanță finalului, a distrus efectele primitive. Apoi, când se aruncă în brațele fratelui său, mișcarea e făcută prea de porunceală și tot de-o-dată foarte rece. D-ra Zaharopolu, dupe ce ar fi îndreptat o privire ficsă asupra lui Laerțiu, trebuia să scoată eșclamațiunea A ! atât de brusc, trebuia să se precipite așa de nesimțit în brațele lui, încât publicul să tresară la acest efect, merit să încunune finalul eșecului.

Iată dar că am avut dreptate zicând de D-ra Zaharopolu, că nu a fost așa cum trebuia să fie.

Ori cum ar fi însă, o repet, eșecului a sa fost mai bună decât a multora din tinerile eșleve și actrițe, care dacă au defectele D-rei Zaharopolu, n'au și calități sale.

Tot ce putem recomanda tinerei eleve, este a se feri de acea îngâmfare ce bântue dese-ori talentele, de acea oarbă încredere în sine, care gonește modestia și creează inamici neîmpăcați. Afară de acestea *virtutea* este strâns legată cu *gloria*, și *geniul* astăzi, nu mai poate fi, ca altă dată frate cu *vițiul* și cu *desfrâul*.

La finele producțiunii s'a eczecat comedia într'un act intitulată *Poetul Romantic*, despre care nu voi vorbi nimic, rezervându-mi a reveni altă dată asupra acestei *ruginituri*, de oare ce sunt sigur că d-nul Velescu, n'o va scoate nici la anul viitor, din repertoriul conservatorului.

În urmă, se procedă la împărțirea premiilor și învingătorii cu bucuria pe față 'și-a' primit partea de *cărți* și *aplauze frenetice*.

Acestea aveam de zis asupra producțiunilor de declamațiune și n'aș dori nici odată să mi se atribue că am judecat puterile elevilor dupe placul și capriciile mele. N'am voit decât să pui în evidență, pe cât se poate, calitățile care pot să fie lăudate și defectele, care trebuiesc neapărat îndreptate.

T. M. Stoenescu.

ROMEO SI JULIETA

Tragedie în cinci acte și în versuri

(DUPE SHAKESPEARE)

urmare

ACTUL I

TABLOUL I

JULIETA

Acuma, te rog Doică, și eu, să lași de-o parte
Aceste vorbe...

DOICA

Iată că le-am lăsat,—și parte
De-o fi să am la nuntă să 'ți joc, sufletul meu,
În pace să 'nchid ochii atuncea pot ..

DONA CAPOLETI

Chiar eă,

Venisem, Doică, tocma, s'o cercetez, de n'are
Spre măritiș, în cuget, mai multă aplecare
De cât ne-arată nouă...

JULIETA

Eă ? - Nu ; — nu m'am gândit
La astfel de onoare de-acum !

DOICA

Dar negreșit
Onoarea, mititico, că n'ar fi pentru tine...

DONA CAPOLETI

La măritiş să cugeţi, cred  nsă, că e bine. .
 Ascultă-mă: — In lume, cu tine când eram
 De-o v rstă, — Julieto, copilu-m  leg nam !
 Acum, fiind-că vorba în fine să deschide,
 E  nu 'ţi voi  mai ascunde că te-a cerut Paride ?

DOICA

Ce ? Contele Paride ?

DONA CAPOLETI

Chiar el.

DOICA

Un cavaler

Precum nu se găseşte al douilea sub cer !...
 Un t n r,.. Si ce t n r !...

DONA CAPOLETI

O floare între tineri !

Verona îl admir  !...

(DOICA c tre Dona Capoleti)

Un ginere 'ntre gineri !

DONA CAPOLETI

De-aceea, fără teamă, răspunde-'m  fica mea,
 De simţi vre-o înclinare spre d nsul ? De l'ai vrea,
 Sa  de 'l voeşti ?...—Consoarte, el poate ca să 'ţi fie...
 Priveşte'l, — contemplează'l în falnica'i junie,
 Analizează'i vorba şi chipul,—pentru-amor
 El fu format de graţi şi e copilul lor !
 Astfel, a 'ţi fi consoarte de 'l ve  primi în fine,
 Ve  fi cu el p rtaşă la tot ce'i aparţine...
 La tot... fără să scadă nimic din ce e-al t i !

DOICA

S  scadă ?... Din potrivă !... Mai mult va creşte, z i !...
 Prin măritiş, femeia, eu, —de !... ştiu că sporeşte,
 Si fata c t de slabă o fi, să r tunjeşte...

DONA CAPOLETI (t i ndu'i vorba)

La faţă...

DOICA

Şi .

DONA CAPOLETI (idem)

Ajunge !

DOICA

Şi...

DONA CAPOLETI

Și... Iar te pornești!..

Destul. Dar Julieto, la ce te cam gândești,
De taci?—Răspunde-mi dacă, înclină să fii dispusă
La lucrul despre care eu ți-am vorbit?..

JULIETA

Supusă

V'am fost în tot d'anna, o știți.—Voiu căuta
Ca să 'l privesc,—privirea de poate deștepta
Amorul.

DONA CAPOLETI

Foarte bine.—Copilă iubitoare,
Urmează 'n tot d'anna de-a fi ascultătoare
Și bună.—De-ocean dată, aïdem,—să ne grăbim:
Paride, ne așteaptă în bal să 'l întelnim!

(ies)

DOICA

Da; Dute păsărică cu aripi poleite
Să afii acel lucru ce-ar face fericite
Și nopțile 'nstelate din zilele'ți de Maiu

(iese prin stânga)

SCENA IX

ROMEO (travestit în pelerin)

E oare o fintă, sau ânger e din raiu?...
Să leagă cu pământul cereasca'i frumusețe?...
Sau este vre-o nălucă, vr'un vis de tinerețe?...
Ea s'arătă,... și 'n sală să 'ntunecă pe loc
Splendidul polecandru subt ochii săi de foc!
Oh! Ea, pe fruntea nopții, lucește diafană
Ca diamantu limped' pe-o frunte Africană!...
Ce radioasă-albeață!... Ș'acum sunt nălucit!
Tovarășele'i toate vîzînd'o aș pălit!
Oh! Nu; — ea nu se poate din lume ca să fie,
Și numai, singur Raiul, e demn ca s'o conție!
Incaî, se pot, când danțul din zbor o va lăsa
S'ating cu a mea mână profană, mâna sa!...
Incaî...—Ce nebunie! Și eu care crezusem

Că'mî arde 'n pîept amorul pe cînd nu'l cunoscusem !
 Amor ! Amor : Iertare îŝi cer,—mă umilesc...
 Intēia dată astăzi, iubesc,— ênsē iubesc !

(reintră în bal)

SCENA X

BENVOLIO, MERCUTIO, la urmă ROMEO și JULIETA

BENVOLIO

Vēzutu-l'ai ?

MERCUTIO

De sigur,... și 'mî pare c'ai dreptate...

BENVOLIO

Cum ?...

MERCUTIO

Șoarecele 'n cursă s'a prins și sē dezbate...

BENVOLIO

S'a prins și cum sē cade !...

MERCUTIO

Ţi-am spus'o și ŝi-o spuiŝ :
 Amorul, scoate-amorul, cum scoate cuiŝ pe cuiŝ !

BENVOLIO

Așa e ; — ênsē iată'l cu dēnsa mînă 'n mînă...,
 Sē ne retragem grabnic măi la o parte, pînă
 E timp.—Preziŝta noastră l'ar turbura...

(sē retrag în fund)

ROMEO (cătŝre Julieta)

O !... Știu

Că mîna sē 'ŝi atingă o mînă de om viu,
 Sē 'nscŝie 'ntre păcate, fantazmă de ființă !..
 Dar pot ca sē 'mî rēscumpēŝ pe-acesta, prin cîință...
 Cîința mea sē fie asupră'ŝi sē mă 'nclin
 C'o lungă sērutare !...

JULIETA (cu naivitate)

Gentile peregrin,
 Călētorind, de-atingeŝi mătāniile sfinte,

Păcate, faceți oare atunci,—sau rugămintे
Pe aripile căror, spre cer vă înălțați ?

ROMEO

Noi ănsă-avem și buze!

JULIETA (idem)

Cu care vă rugați,...

O știu...

ROMEO

O știți ?—Ei bine, atunci, îngăduiește,
Fierbintea rugăciune ce-asupra-le plutește,
Să viū a 'ți-o depune pe buzele'ți de foc,
Și buzele-mi profane și omenești,—pe loc
Vor fi purificate...

JULIETA (cu aceeași naivitate)

In tihnă ănsă 'mī pare
Că sfinții când se roagă s'apropie de-altare !

ROMEO

Nu face vre-o mișcare atunci,—să pot și eu,
Pe buze a'ți depune în tihnă psalmul meu !

JULIETA (sfoasă)

Dar...

ROMEO

Nu'ți întoarce vorba...

(sărutând'o)

Astfel, purificate
Sunt buzele-mi acuma de ori și ce păcate !

BENVOLIO (cătरे Mercuțio)

A! Bravo! De minune !...

MERCUTIO (cătरे Benvolio)

Cetatea s'a predat !

JULIETA (cătरे Romeo cu naivitate)

Și va să zică, ăstfel, te simți purificat ? .

ROMEO

O! Da!

JULIETA (idem)

Și va să zică, în schimb mi le-aī dat mie ?

(roșinduse)

Pe buze, le simt urma, în adevăr !

ROMEO

Dar ție

Iți este foarte lezne să te purifici!..—Voiți
Să nu te las cu ele...—Redă-mi-le 'nnapoi!

BENVOLIO

Firește!

MERCUTIO

Mai e vorbă!

JULIETA (Subt sărutările lui Romeo)

Dar lasă-mă...—Oprește...

Asemenea săruturi... mă ard!

BENVOLIO

Nu să 'ndoiește

Nici el despre aceasta!

MERCUTIO

O cred!

ROMEO (lăsând'o)

Mă veți uita?

SCENA XI

DOICA, ACEIASI

DOICA

Copila mea, în sală, te-așteaptă muma ta.

ROMEO

Și cine îți este muma?

DOICA

În casa mamei sale,

Te afli cavalerie, cu voia dumitale!

De 'ntrebă acum de mine, e altă vorbă,—sunt

A mititichii Doică, și cred, că pe pământ

Acela care-ar face-o a inimei soție,

Și-ar face fericirea!

ROMEO (a parte)

Nenorocire mie!

Ce? Tatăl ei să fie un Capolet?... O! Cer

Puternic,—peste mine trăznește,—fă să pier

Că 'mă țin vrăjmașii, viața, în mâna lor!

BENVOLIO (înaintând)

E-aproape

De finele sêrbării...

ROMEO

Mi-e teamă sê nu 'ngroape

In ea, și fericirea și pacea mea...

(a parte)

Roșesc !

Cu balul ce sîrșește mē simt că mē sîrșesc ?

(privește lung pe Julieta ; ea 'l privește asemenea ; la urmă pleacă ochii).

MERCUTIO

In ochi, îți licărește atâta foc !...—Ia seamă

Că poți s'aprinzi palatu !...

ROMEO (trăsărind și deștepfându-se din contemplarea sa ca dintr'un vis.

Ce ești și cum te chiamă ?

(întorcându-se spre el)

A ! Da !. Ești tu ..

BENVOLIO (căt're Romeo)

Sê mergem !

MERCUTIO

Ș'apoî e și târziû !...

ROMEO (cu tonul unui om care a pierdut noțiunea timpului care a trecut)

Târziû ? ..

(schimbând tonul)

Aidem dar !

(ei se îndreaptă spre ușă)

JULIETA

Doică !

DOICA

Aud !

JULIETA

Așiû vrea sê știu...

DOICA

Ce ?

JULIETA (arătând pe un invitat care iese în acel moment)

Numele aceluî ce iese ..

DOICA

Este 'mî pare

Un neam al lui Tibere capitalistul mare...

JULIETA (arătând pe un alt invitat)

Dar celă-l-alt ?

DOICA

Petruzzo !

JULIETA (arătând pe Romeo)

Dar peregrinu ?

DOICA

Zău,

Iubită pășăruică de'î știu numele sėu !

JULIETA

Poți ęnsė ca sǎ 'l aflu...

DOICA

Mė duc ; alerg...

JULIETA

Da ;—dute !..

(doica iese)

A viefii mele pace e 'n mǎini necunoscute !...
I-am dat inima 'ntreagǎ, ș'abia cǎ l'am zărit..
O ! Cerule ! Și poate, el e cǎsătorit ...
Cǎsătorit ?... Dar soarta-mi de-ar fi atāt de cruntǎ,
Mormęntul imi rēmāne ca pat suprem de nuntǎ !..
Mormęntul nu e oare al tuturilor azil?..

(zărind Doica)

Speranțǎ !

DOICA

Sė numește Romeo.—E copil
Unic al lui Montechio, vrājmașul cel de frunte
Al casei voastre : — Iatǎ !

JULIETA

O ! Joc al soartei crunte !..

Din pāntecile urei nǎscu amoru-mi viū !..
Fatal și groaznic nume, te aflu prea tārziū..
Și prea curęnd, de sigur, ursitǎ-am fost de soartǎ,
Sė 'l vėd, fǎr'a'i cunoaște și numele ce poartǎ !
E 'n lume pentru mine un ce misterios,
Amorul ce mė leagǎ c'un nume odios...

DOICA

Ce zici ? Ce zici copilǎ ?

JULIETA

Nimic !

DOICA

Așa să fie!..

Dar tu vorbeai!..

JULIETA

Atuncea, ziceam o poezie
Ce 'mă spuse cavalerul cu care am danțat..

DOICA

Că mămă-ta te chiamă, o știî, orî am uitat
Să 'ți spun?..

JULIETA

Mă duc s'o aflu.

(a parte)

O ! Romeò, în lume,
A ta, am fost 'nainte de-a'ți ști fatalul nume..
Fu prea curênd atuncea să fiî a ta, o știî,
Dar prea târziu e-acuma, a ta să nu măi fiî !

Finele tabloulî II și al actului I

ACTUL AL II-lea

TABLOUL I

(GRADINA LUI CAPOLETI. LUNA APARE IN FUND, CASA CU BALCON LA DREAPTA)

SCENA I

ROMEO singur, la urmă JULIETA

ROMEO

De-amor, își rîde-acela ce nu cunoaște-amorul !..
Și 'ndată ce'l cunoaște și 'n piept îi simte dorul,
Îl vezi, fără putere, predându-se supus !

(înaintînd)

Dar să ne-oprim.

(privind fereastra Julietei)

Ce rază apare-acolo sus ?

Și tainica 'î fereastră, în noapte-o luminează ?
Să fie oare ziua ce 'n geam să reflectează?..

(înaintînd cu ochiî la fereastră)

O ! Nu:—e aurora juueții mele,—ea
E soarele, e viața, e Julieta mea !

(inaintând)

Apari, apari ca luna pe cer, de gelozie
A 'ngălbinit și locul e gata să 'ți dea ție !

(inaintând cu vivacitate și privind foreastra)

O ! Da ! Era chiar dânsa .. De-ar ști cât sufer eu !...
Ea tace... ș'a ei voce lovește-auzul meu...
O vorbă nu pronunță... și 'n inimă îmi cântă
Mulțimi de șoapte taînici c'o melodie sfântă !..
De-ar ști... de-ar ști...—Să știe ?... Dar iată.. s'o privesc,
Si ochii mei privind'o, să 'i spue c'o iubesc !..
Temeritatea-mi ênsă, e mare.—S'o privească
Ce ochi,—în ochi putea-vor, — când ei,—să strălucească
De-ar fi,—colò 'ntre stele,—chiar stelele pe ioc,
'Si-ar pierde-a lor lumină sub raza lor de foc,
Iar paserile toate, la via lor lucire,
Ar crede că salută a zorilor ivire !

(Julieta apare în balcon)

O ! Iat'o.—Cugetării ea vine-a să lăsa...
De ce nu sunt-mânușa ce-atinge mâna sa ?
De ce nu sunt a nopții suflare 'nbălsămată,
De rumenele'i buze cu dragoste-aspirată ?

JULIETA (suspînând ; fără să 'l vadă)

Vai !

ROMEO

Ce ?—Ăud eu bine ? A suspinat...

JULIETA (fără să 'l vadă)

O ! vai !

Ròmeo !—O ! Ròmeo ! De ce alt nume n'ai ?
De ce ești tu Ròmeo ?...—De poți : — Renaște 'n lume !
Renunță l'al têu tată, abjură'ți al têu nume !,
Sau nu ; — al vieții mele, iubit și crud despot,
Rêmăi ce ești, dar jură-'mî a fi al meu cu tot ...
A fi al meu... Și 'ndată mă lapăd pentru tine
De-un nume van, și ênsăși de sângele-mî din vine !

ROMEO (a parte)

Să fie cu putință ? ... Visez ?...

JULIETA (tot fără să 'l vadă)

Mi-e inamic,

Din tine, al tău nume, dar alt-ceva nimic !...
 De n'ai mai fi Montechio, ai fi același.—Oare,—
 O floare nu rămâne orî cum i-ai zice, floare ?
 Astfel, dacă Ròmeo, pe-al său mi l'ar jerti,
 Ce-ar pierde subt alt nume?., Același n'ar mai fi?...
 Orî-unde-ai fi Ròmeo,—orî unde ești —grăbește...
 Desbracă-te de dînsul și 'n schimbui mă primește
 Intreagă,—cu speranțe, cu visuri și cu dor!

ROMEO (inaintînd pînă subt balcon)

Te-am prins asupra vorbeî : Numește-mă : «Amor»,
 Și fi a mea !

JULIETA

Și cine ești tu acel ce 'n noapte
 Ascuns, vii a surprinde a inimilor șoapte ?

ROMEO

Să știu cum mă numește e greu.—Am abdicat
 La viața mea trecută, la numele purtat!...
 Urit fiind de tine trecutu ș'al meu nume,
 Acea ce'mî rămâne e viitoru 'n lume !.

JULIETA

Erai dar tu Romeo Montechio !

ROMEO

Acum

Eu nu mai sunt acela ce zici...

JULIETA

Dar spune-mî, cum
 Inalta 'mprejmuire o străbătuși?...—Si care
 Sunt cugetele tale, fiind ce ești?—E mare
 Pericolul, ce astfel, urzi al tău transport...
 Părinții mei, aicea, de te-ar afla,—ești mort !

ROMEO

Dorințelor din pieptu-mî și cugetelor mele,
 Amorul le-a dat aripî, și am zburat cu ele
 Mai sus de-aceste ziduri, știind a nu greși,
 Că tot ce-amorul poate, cutează-a sêvêrși !
 Părinții tăi?... Ce'mî pasă..,

JULIETA

Delirul te coprinde...
 Te-ar omori subt ochii-mî aici de te-ar surprinde !

ROMEO

Viața mea 'n pericol mi-o pune ochii tăi,

Maî mult decât mi-ar pune-o vrăjmaşii cei maî răi !
 Părinţii tăi, aicea, în pace pot se vie,
 De-ai face-a ta privire maî dulce ca să fie !...
 Să vie... Prefer moartea de-aşiu şti că sunt iubit
 De cât se duc o viaţă de-amorul tău lipsit !

JULIETA

Dar eû, pe-o lume 'ntreagă n'aşi vrea să te găsească
 Aicea.

ROMEO

N'avea teamă, c'ar şti să mă 'nvelească
 A nopţii haină sură, şi 'ndată nevăzut
 M'aşi face, dulce ânger !

JULIETA

Si cum de ai putut
 S'ajungi pênă aicea ?...

ROMEO

Aveam de călăuză
 Amorul, care mi-este şi pavăza şi scuză !
 Să vadă, — i-am dat ochii, şi 'n schimb de ce i-am dat,
 Cu geniu'î puternic, atunci, m'a înarmat ...
 Vezi tu,... Eû nu ştiu arta pilotului dibace
 Ce treieră-Oceanul de nu'l maî lasă 'n pace,
 Dar tu, de-ai fi'n mijlòcul orî-căruia, — mereû
 M'aşiu duce să te caut pe cât aş trăi eû !

JULIETA

De n'ar fi vèlul nopţii s'ascundă a mea faţă,
 Să vezi ai putea lezne subita ei roşată
 Când cuget la secretul din inimă scăpat. .
 Te-afai ascuns în umbră şi nu te-ai arètat !...
 Aşiu vrea.. atât de francă să nu fi fost cu tine !...
 Să pot, şi l'aşiu retrage s'el fac să moară 'n mine,..
 Să pot... — Mă iubeşti oare ?... O! — Ştiu, — nu mă
 ('ndoes)

Că tu 'mî vei da îndată răspunsul : „Te iubesc“ !
 Si eû, cu bucurie primind aste cuvinte...

ROMEO

Iţi jur... Iţi jur...

JULIETA

Ròmeo ! Nu face jurăminte !...
 Tu ştii, că dac'ai rîde de-amorul meu cel pur,
 Cu ele-orî fără ele ai deveni sperjur !

Amor, de este ênsê, ce 'mî spuî că simți, — mai bine
Declară-mî'l c'o vorbă, și eû, voiû crede'n tine !

(mică pauză)

Tu cugeți poate-acuma că m'am grăbit ; — O ! da,
Prea multă îlesnire am pus de-a mă preda,
Și n'am făcut paradă de forme și rezervă,
Dar ele de te 'ncântă mă fac și a lor servă !

ROMEO

Iți jur, iți jur pe luna cu raze de argint
Îtinse ca lungi fire pe-albastrul labirint,
De leagă cer cu lume...

JULIETA

A ! Nu'mî jura pe lună
Că ea își schimbă fața la fie-care lună !

ROMEO

Pe ce sê'ti jur atuncea scump ânger ?...

JULIETA

Pe nimic :

Amorul meû e mare și jurâmêntul mic !...
De ții la jurâminte, Ròmeo, — fie ! — Jură !...
Dar nu 'mî jura pe lună, pe cer saû pe natură...
Amorul este singur etern ca Dumnezeuû.
Și tu ești Dumnezeul la care mă 'nchin eû !...
Pe tine, Dumnezeul vieții mele : Jură !

ROMEO

Pe flacăra ce arde în inima mea pură
Iți jur, că nici-o dată, ori-ce de-așiû îndura, —
Aproape, saû departe...

JULIETA

Oprește ! Nu jura !

Atâta bucurie, izbindu-mê de-o dată,
De-o dată nu se poate a fi și consacrată,
Că'n pripă nu sê'nchîie contractul cel mai sfânt
Ce pot ca să'ntocmească doi oameni pe pâmênt !...
Întoarce-te acasă, prietenul meû dulce
Și fie a mea umbră cu tine să se culce ..
Adio pentru-acuma...

ROMEO

Și ce ? Mê lași astfel ?...

JULIETA

(cu naivitate)

Dar ce voești tu oare să-ți dau mai mult ?

ROMEO

Acel

De inime schimb dulce rămâne-a să mai face
Și 'n flutur, chrisalida, pe loc să va preface !

JULIETA

Dar nu ți-am dat'o oare pe-a mea ? — Ca să ți-o iau
Așiu vrea din noă acuma...

ROMEO

De ce ?

JULIETA

Ca să ți-o dau

Din noă ! — Iubirea care, îmi arde'n piept, nestinsă
Ca marea e de-adâncă, — ca ea de necoprinsă !
Orî-cât ți-așiu da dintr'êusa și tot mi-ar rămânea,
Căci ea, e infinită...

ROMEO

O ! Julieta mea !

JULIETA

In casă... aud zgomot... Adio !

ROMEO

Nici-odată !

JULIETA

Atunci, la revedere !

DOICA (dinăuntru)

Fătuico !

JULIETA

Viū îndată,

Indată, Doică !

DOICA (tot dinăuntru)

Vino !

JULIETA (căt're Romeo)

Așteaptă-mă puțin...

Mă duc și mă 'ntorc iară...

ROMEO

Te 'ntorcî ?

(Julieta intră în casă)

O ! vis divin !

O ! noapte fericită !. — Deştept sunt ênsă oare ?...

'Mi-e teamă să nu fie un vis merit să sboare !

Real, de mi-ar fi visul prea dulce-ar fi...

(cu ecstaz)

Visez !

JULIETA (reapărând)

Şi eă ! -- In visurî ênsă, Ròmeo mă încrez !

Acuma, — înainte de a pleca, — ascultă :

Amorul tēū, de este amor, iar nu insultă,

Ròmeo, voiū fi gata sē'ŷi jur pe-altarul sfânt

Aŷi fi nedespărŷită în viaŷă ŷi 'n mormênt !

DOICA (dinăuntru)

Dar ce mai faci acolo ?...

JULIETA (respunzênd)

Indată !

(cătŷe Romeo)

Insă, dacă

Din mine-ar vrea Ròmeo un joc nedemn sē 'ŷi facă...

DOICA (dinăuntru)

Na vii ?...

JULIETA

Indată Doică !

(cătŷe Romeo)

Atuncea, — mă 'ngrozesc ! —

Mai bine sē'mi-o spuie.,

ROMEO

Nu ; nu ; eă te iubesc

Cu sufletul, cu ochiū, cu toatā-a mea făptură,

Şi voiū sē fac eternă a noastră legătură ..

(schimbând tonul

Cunoŷti pe Laurentiū cumva, saū nu ?

JULIETA

Pe el ?...

Pe bunul nostru puznic ?... Fieŷte. — Confesor

Imi e,

ROMEO

Atuncea mâine, sperantă și amor,
In sînu'i de părinte voiū merge a depune...

JULIETA

Voiū fi și eū acòlo. — La câte ênsă, — spune?

ROMEO

La nouă.

JULIETA

Pênă mâine la revedere dar !
(reintră)

ROMEO

O ! da ! La revedere, scump ânger tutelar !
Un stol de vise de-aur asupră'ți, sē coboare
Si 'n inima'ți uimită, odihna 'ntremătoare !

(Finele tabloului I)

TABLOUL al II-lea

TRATRUL INFĂȚIȘEAZĂ CHILIA PUZNICULUI LAURENȚIU CARE INTRĂ ȚIND UN
COȘ FLIN CU FLORI

SCENA I.

LAURENȚIU, la urmă ROMEO

LAURENȚIU

Pe ceruri, dimineața zîbind cu ochii suri,
Albește 'n fruntea nopții sub umbrele obscure ;
Lungī brazde de lumină sē 'nprăștie, — și norii
Incep sē sē roșească la razele-aurorii,
Iar noaptea 'ntunecoasă tîrîndu'și, prin azur,
Mantaua semănată cu stele împrejur,
Fugind de pasul zilei, într'ênsa șovăește
Intocmai ca și omul ce beat se 'mpleticește !...
Aidem !... Mai înainte de-al soarelui ivit,
Am timp destul se umplu panerul meū iubit :
Mai am de pus într'ênsul, atâtea flori frumoase,
Atâtea plante scumpe, ș'atâtea veninoase !

Pământul, este muma naturii, și tot el
 Îi este și mormântul, — și noi, — vedem astfel,
 Că naște'n tot d'auna, atâtea felurite
 Si minunate roade, pe care, le înghite
 La urmă! — O! Si câtă putere pune 'n tot
 Ce dă din el afară: — In florile ce scot
 Prin iarbă frunți timide; în buruiana vilă
 Pe care, sub picioare o calcă fără de milă;
 In steiul cel de piatră zăcând nesimțitor,
 Ca și'n metalul mândru la soare lucitor!
 Si'n tot ce dânsul naște, c'o forță decisivă,
 In germen, a pus bunul și răul de-o potrivă!
 O! Da!... — Si nu e 'n lume, un lucru cât de rău
 Si cât de mizerabil, se n'aibă bunul său;
 Precum, — vedem tot ast-fel, — schimbându-se îndată,
 Natura unui lucru, spre rău, de e 'ndreptată,
 Așa că, dacă naște a fi desăvârșit
 Devine din potrivă un ce neisprăvit,
 Si'n loc să 'și îplinească menirea din naștere,
 El intră și urmează pe-a răului cărare!...
 Adesea, chiar virtutea, se schimbă într'atât,
 In cât la mulți, devine un vițiu urât,
 Si vițiul, adesea, prin acte de virtute
 Innobilat se 'nalță din sferele'i perdute!

(arătând o floare]

Dar iată: Este-o floare, — o vîd și o respir
 Pe când s'ascunde-otrava în fragedu'i potir!
 Gustând'o, — te omoară; ~ respir'o, — că suavă
 Parfumu 'și eczalează păstrând a sa otravă,
 Si 'n taină cercetând'o, găsești închisă 'n ea
 Chiar leacul ce e 'n stare puterea să'ți redea,
 Astfel că Medicinēi procură tot de-o dată
 Și forța suverană cu care e 'nnarmată!
 E'i bine! De asemeni, în sufletu-omenesc
 Sunt două vrăjmași de moarte ce 'n veci se rezboesc:
 E vorba despre Bine și Rău, — și când apucă
 De 'nvinge Răul, — oamenii și plante se usucă!

(se aude bătând la ușă)

Dar cine bate?

ROMEO (de afară)

Tată, deschide.

LAURETIU

(deschide)

Ce? Ești tu?

Ce vînt asa de noapte pe-aiaca te bătu?

ROMEO

Veneam...

LAURENTIU

Ascunzi o taină căci fața ta mi-o spune,...
Vre-o turburare-ascunsă, vre-un dor ce te supune,
De sigur!.. Dar ce grijă, răspunde-mi fătul meu,
Goni de lângă patu'ți pe somnorosul zeu
Abia 'n vërsat de zio?...—Pe cât știam odată,
Vegherea este 'n lume bătrênilor lăsată,
Si, unde e veghiere, e grijă și nesomn :
In patul tinereții, repaosul e Domn!
A nopții ne-odihnă ce ochi 'ți cercuiește,
O altă ne-odihnă mai mare 'mi dovedește !

ROMEO

Si 'n adevăr, că noaptea întreagă n'am dormit,
Dar lipsa mea de-odihnă mai mult m'a odihnit !

LAURENTIU (ridicând ochi spre cer)

Să 'ți fie slăbiciunea de Dumnezeu ertată!... —
Erai cu Rozalina cumva?..

ROMEO

Ce vorbă, tată!..
Te rog, să lași uitărei un nume-așa-fatal !

LAURENTIU

Prea bine.—Dar azi noapte atunci?..

ROMEO

Am fost la bal !

LAURENTIU

La bal?..

ROMEO

La Capoleti !

LAURENTIU

Dar ura?..

ROMEO

Și ce ură,
De-amor când îmi șopteste, cer,—suflet, simț—natură?...
A ! bunul meu părinte vorbește-mi de amor !

LAURENTIU

Explică-te...

ROMEO (urmându-și șirul cu entuziasm, îi ia
mâna și cade pe un genunchie;)

Poți singur să 'mă fii în ajutor!

LAURENȚIU (cu milă și mirare)

Ce patimă!

ROMEO (ridicându-se)

Ea 'n două cuvinte se ecplică :

Am fost la Capoleti, iubesc pe a lui fică !
Amorul mi-este 'n fine de ea împărtășit :
O cred, și 'n mine crede, — iubesc și sunt iubit :
Când ênsă, cum și unde, născu, așa de-o dată,
Simțirea care 'mă arde în piept nestrămutată,
Si cum înțelegând'o, jurarăm amênduoî,
Să nu fim de cât unul prin inima din noî?...
O ! Iată o poveste prea lungă, — și firește,
Că ea se înțelege dar nu se povestește !..

(după un moment)

Acuma, bun părinte, poți face, dacă vrei,
Un raiu de fericire din viața mea ș'a ei :
Unește-ne 'nprenună la sfintele'ți altare
Chiar astăzi —și atuncea ..

LAURENȚIU

Ce-aiud ? Și ce schimbare ?

Să fie Rozalina de care îmi vorbeai,
Uitată,—când tu singur, adesea ori, ziceai
Că patima ce 'n suflet îi porți,—te mistuește ?
O!.. Dragostea de tineri e 'n ochiū,—nu locuiește
În suflet,—o ved bine acuma !—Ce-ai făcut
Cu lungile suspine din timpul ce-a trecut?...
La ce ieșeau din pieptu'ți? - E timp, să zici ca miue,
Că poate o femeie să cadă foarte bine
Când vezi cât e bărbatul de slab!..—Știi oare...

ROMEO

Știi

Că m'ai muștrat adesea de-amorul meu cel viu :
Uitând pe Rozalina te-am ascultat.

LAURENȚIU

Imi pare

Că n'am muștrat în tine de cât avea 'ncordare
Ce duce la peire. — Iubește — Ți-e iertat,
Ți-am zis, în tot d'auna, dar fii mai cumpetat !,

ROMEO

Mi-ai dat ênsê povața s'o uit.

LAURENTIU (cu o nuanță de batjocură)

Și tot de-o dată

Găsiși de cuviință s'o 'nlocuiești?... Ei!...

ROMEO

Tată.

Te rog, mustrări prea multe nu 'mă face. — O iubesc :
Trăiește 'n al meu suflet și 'n sufletu'î trăesc !
Dorim de o potrivă să fim uniți — Și 'n fine
Ce crudă Rozalina a fost,—o știi prea bine !

LAURENTIU

O știi, ș'a fost cu minte căci nu s'a amăgit,
Și cuget că acuma destul s'ar fi căit !
Apoiū,—maî poate merge, cu una și cu două,
Să judec maî adâncă o dragoste maî nouă ?

ROMEO

Iti jur.. .

LAURENTIU

Incaî ești sigur că nu te 'nșeli de loc
Crezând ca'î arde 'n suflet acelașiū dulce foc? ..

ROMEO

Chiar astăzi poți să afi simțirea ei cea vie...
Intreab'o singur, tată !

LAURENTIU

Ea, deci, are să vie

Aicea ?

ROMEO

Da ; și după indemnul ce i-am dat.

LAURENTIU

Imi place-a ta urmare astfel dac' ai urmat.

ROMEO

Atuncea,—bun părinte, să sper? ..

LAURENTIU

Fără 'ndoială

C'ar naște între două familii o 'nvoială
De pace și iubire,—dar,—orî și cum,— gândesc . . .

ROMEO (cu ecspanziune)

Te rog, nu'ți trage vorba 'napoiū.—Iti mulțumesc ! . .

(cu agitație și grăbire)

Să nu maî pierdem vreme . .

LAURENTIU

Acel ce sã grãbește

O pate 'n tot d'auua :— Incet și 'nțelepțește !

SCENA III

JULIETA, ACEIASI

JULIETA (de afarã ; bătând în ușa)

Deșchide ușa, tatã ! Sunt eũ !

LAURENTIU (rãspunzându'ı)

Acuma !

ROMEO (recunoscându'ı vocea)

Dar

E vocea Julieteı !

LAURENTIU

A dênseı este chiar.

(împingându'l cu precipitare cãtre o cãmãrușã)

Ascunde-te aicea o clipã.

(închizând ușa asuprã'ı)

Astfel !

(ducându-se spre ușa chilieı și deschizându'o)

Iatã ! . . .

(Iulieta intrã)

Eraı dar tu copilã ? — Cerescul nostru tatã
Veghieze asuprã'ı :

IULIETA

Fie ca sã te-asculte.— Eũ
Maı mult ca 'n tot d'auua mã 'ncred în Dumnezeu !

LAURENTIU

Amin ! — Ensã, cum oare, copila mea iabitã,
De vii așa de vreme, și, nu ești însotită
De Doica ta ?

IULIETA

De-acasă lipsea când m'am cerut
De la pãrinți . . .

LAURENTIU (zimbînd)

Sã fie așa ? . . . — De necrezut
Cum s'a 'nvățat, șireata, sã mintã fără frică !

IULIETA
 Eu ?

LAURENTIU
 Nu te mai ascunde ! . . .

IULIETA
 Cum ?

LAURENTIU
 Lasă ! . . .

IULIETA
 Va să zică
 Știi tot, ș'a fost pe-aicea frumosul têuăr ? . . .

LAURENTIU
 Da.

IULIETA
 O ! Scump Rômeo,—sincer ai fost ! . . .

ROMEO (dinauntru)
 Nu pot rēbda
 Mai mult,—deșchide-'mī ușa părinte !

IULIETA
 Ce minune !
 El dar e âuc'aicea câci vocea lui mi-o spune ? . . .
 (Zărind pe Romeo care a intrat)

Rômeo !

ROMEO
 Julieto !
 (Ei vor să se arunce unul în brațele altuia)

LAURENTIU (interpunēndu-se)
 Copii mei iubiți
 Voi sunteți, o știu bine, prin dragoste uniți,
 Dar, bine-cuvēntarea cerească, vă lipsește,
 Și dragostea, printr'ēnsa, în lume să 'ntărește ;
 A ! Fie deci, ca cerul, de ori și ce căinți
 Să vă scutească vecinic !

ROMEO
 Ori-câte suferinți
 Ar fi să mă izbească trecēnd pe-a mea junie,
 Mai mari ca fericirea-mi de astăzi, —n'au să fie !
 Acum,—bunul meu tată,—fiți tată pentru noi
 Și bine-cuvēntarea ne-o dă la amēnduoi !
 În urmă, ênsăși moartea împinsă de-o rea soartă
 Să vie!—Imi ajunge s'o știu a mea consoartă !

LAURENTIU

Incet ;—Inflăcărarea nu duce către bine,
 Iar mierea cât de dulce, se schimbă, și devine
 Prin chiar a ei dulceață, la gust, atât de rea,
 In cât, ți se urește, copilul meu, cu ea !
 Invață-te de-aceia să aibă și cumpătate
 De vreă s'ajungă departe o'o patimă prea mare !
 Acel ce merge iute, rămâne-ades în drum,
 Iar cel care nu pleacă, n'ajunge nici de cum !
 Cum vezi, e cumpătarea cerută 'n toate ;—ênsă
 In inimile voastre, fiind-că este strânsă
 O dragoste curată și dulce,—mă mândresc,
 Cu bine-cuvântarea-mă, se viu s'o consfiuțesc !

IULIETA

De câtă bucurie aceste dulci cuvinte
 Imă umple al meu suflet, prea bunul meu părinte !

ROMEO

O ! Scumpă Julieto, de simți, ce simt și eu,
 Și dacă, poți mă bine s'o spuă,—sufletul meu,—
 Vorbindu-mă de simțirea ce 'n pieptură ne trăsare,
 Atuncea, parfumează cu dulcea 'ți răsufare
 Al dimineții aer. — Ecsprimă 'n grabă, tot
 Ce simți,—ce simt eu ênsu'mă, și ce se spuă nu pot !

IULIETA

Simțirea, de cât vorba cu mult e mă bogată,
 Și fericirea, tace. când este-adeverată !
 E prea sêrac acela ce 'și poate număra
 Tezaurul.—Bogatu, nu 'l poate măsura
 Nici chiar prin cugetare.—Simțirile-mă intime
 Imă spun că mi-este-amorul la âstfel de 'nălțime,
 In cât, de la 'nălțimea la care dominăm,
 A fericirii sumă nu știm s'o calculăm !

LAURENTIU

Copii mei, voi zmulgeți din pleopele-mă secate
 Dulci lacrimi ce 'n tihnă se scurg înduioșate !
 Veniți, veniți aicea la sînul meu, și fiți
 De Dumuezeu și oameni în dragoste uniți !
 O dragoste c'a voastră înaltă, făr nu roade,
 Și, e cu ne-putință se n' aibă bune roade !
 O ! Da ! —Eu am credință că voi, copii mei,
 Veți stinge-a urei faclă zdrobind pumnalul ei !
 Cu bine-cuvântarea-mă de om, acuma,—fie
 Ca și cerescul tată în sprijin se vë fie !

(Tablou)

(Finele tabloului II și actului II)

Voi ce plângeți . . .

Voi ce plângeți tinerețea ca un vis pierdut în noapte,
 Voi, ce 'n vremuri de durere, v'amintiți copilăria
 Dulce și nevinovată, cu fantasticele-i șoapte ;
 Voi ce-ați vrea să mai culegeți, încă-o dată, florăria
 Unor câmpuri vestejite de-ale traiului nevoi,
 Plângeți, regretați trecutul... plânsul este pentru voi! —
 Azi bătrâni, ați fost odată tineri cu gândiri curate
 Și viața de atuncea, astăzi n'o puteți uita.
 V'ați trecut copilăria în păceri nevinovate,
 Regretați-o, căci e dulce, când aveți ce regreta!
 V'ați născut în alte timpuri, când viața legănată
 În petreceri ne'ntreprupte, nu gândea la viitor!
 Ensă, vai de cei ce astăzi nasc în lumea desfrănată:
 Pentru ei copilăria este-un pas îngrozitor,
 Tinerețea este-o luptă între astăzi și 'ntre mâine;
 Fericirea este-o marfă ce se vinde la bogat;
 Ești sărac, nu ai nici codrul ce s'aruncă unui câine,
 Ești bogat, ești domn puternic sau puternic împărat!
 Dacă suferi, ești ridicol; dacă strigi te leagă 'n fiare,
 Vrând să scapi de suferință ea te ține strâns în ghiare.
 Dacă rizi sau n'ai simțire ești un om cu suflet rău;
 Dacă plângi și rizi de-o dată ești nebun sau nătărău.

Desfrânare! Desfrânare! Fiică-a morței blestemată,
 Vițiu ce cutreeri lumea, rău fatal și 'nveninat,
 Tu ești groapa unde-atâtea suflete nevinovate
 Zac în brațele rușinei ca 'ntr'un iad învierșunat!
 A! și cum n'ai fi stăpână, când în lumea cea de trudă,
 Pentru-aceia care sufer, ești liman ce mântuește!
 Ești mai neagră de cât lumea, ensă ținta 'ți-e mai crudă,
 Căci prin lume omul moare, iar prin tine lângezește!

Voi ce plângeți tinerețea ca un vis pierdut în noapte,
 Voi ce'n vremuri de durere, v'amintiți copilăria,
 Dulce și nevinovată, cu fantasticele-i șoapte ;
 Voi ce-ați vrea să mai culegeți, încă-o dată, florăria
 Unor câmpuri vestejite de-ale traiului nevoi,
 Plângeți, regretați trecutul.. plânsul este pentru voi!

Ensă noi de ce n'am ride, când simțirea-î o spoială,
 Când n'e iuima 'mpletită, când mințim ca să trăim;
 Când la vârsta tinereței, omorâți de oboseală,
 Banchetăm pe corpul nostru și ursita ne'nraim ? —

Ș'apoi eū de ce n'aș ride, când destinul mă 'mpresoară
 Cu nebunele-î speranțe ca un șarpe 'nflăcărat;
 Când imi place nedreptatea ș'adevărul mă n'fioară,
 Când ca frații mei de-o vîrstă sunt un monstru 'nvîersunat

Să 'mî plâng oare tinerețea, când o simț că este rece
 Ca un suflet de femeie cu un cugît prefăcut ?
 Când nu am să cer nimica nici chiar timpulî ce trece ?
 Ce să 'mî plâng ?... Copilăria ?... Nici nu știū când a trecut
 Ensă voi ați fost o dată tineri cu gîndiri curate,
 Și viața de atuncea astăzi n'o puteți uita;
 V'ați trecut copilăria în plăceri nevinovate
 Regrețați-o, căci e dulce, când aveți ce regreta !

T. M. Stoenescu.

Fata lui Stan Gruia

NOVELĂ

Cine este acea copilă nebună ai cărei ochi ațintiți parcă eșprimă zdrobirea inimii și durerea ?... Ea nu plînge, ênsă scoate din pieptu-î lungi suspine, adesea-orî repetite; ea nu se jalește nimănuî, insă tăcerea sa este amortîirea neprecurmatei nenorociri. Nesimțitoare o găsește și frigul și foamea; vîntul cel rece al iernei clatină zdrențele ce nu'î acopere veștejitul sêu sîn de cît cu multă anevoință; desnădăjduirea este întipărită pe obrazul ei.

Mi-aduc aminte de vremea când această ființă era o frumoasă fată. Ea era zglobie, fericită și plină de viață. Trecătorul care a umblat pe drumul ce duce de la Brăila la Cotulung, vè va spune că nici o fată nu era mai îndatoritoare, mai drăgălașe și mai seducătoare de cît Florica, fata lui Stan Gruia, crășmarul de pe valea Baldovineștilor. Călătorul obosit, ce se oprea vara sub umbrarul crășmei spre a'și stămpăra setea lângă o crușcă cu vin, remănea încântat de chipul cu care era primit și servit de dînsa. Sufletul cel tare al Florichei era strein de frica copilărească. Ea s'ar fi dus prin cimitirul s-

tului în timpul celei mai întunecoase nopți, și pe când vântul se prăbușește printre gardurile de cătină ale viilor.

De atunci sunt două ani de zile.

*

Pe atunci ea iubea. Tânerul ce-i înălțase inima, se numea Marin. Ei erau logodiți, și hotărâseră în curând ziua cununiei. Florica nădăjduia fericirea, o fericire de toată viața. Logodnicul său încă, era un om fățarnic, batjocoritor, având tot-dea-una zîmbetul pe mustață și fruntea încrețită. Adesea ori ea îi vorbea de traiul lor viitor, dar el își avea gândul ațintit într'alte părți, și nu-i răspundea de cât prin câte o vorbă seacă și cu o răceală vedită. Acei care cunoșteau pe Marin, spuneau că nu e om cinstit și că nu e vrednic de Florica.

*

Trecuse o lună de la logodirea tinerilor. Marin amana neconținut ziua cununiei. Toamna sosise; culesul viilor începuse.

Intr'o noapte furtunoasă, pe când cerul era învăluit de nori groși, două propeietari de vie se găseau în crășma lui Stan Gruia, așezați în preajma unui ceain cu jăratec, fumându-și în tihnă lulelele, și ascultând în tăcere suflarea cea șuerătoare a vântului.

— Pre legea mea! strigă unul din ei; este plăcut lucru d'a auzi zgomotul vijeliei... Iată o frumoasă noapte pentru a da o raită prin cimitir!

— Ba că chiar! răspuse cel-l-alt; ar fi pus la o aspră cercare curagiul omului care s'ar ispiti să treacă printre cruci pe o noapte atât de neagră și pe o astfel de vreme.

— Eu însumi, reluă cel întâi, îți mărturisesc că aș tremura ca un copil la freamătul frunzelor clătinate d'asupra capului meu, și, de frică, aș crede că zăresc umbra vre unui moșneag ce se rădică din mormântul său și mi se pune în cale... În adevăr acest timp este făcut pentru a deștepta pe morți din giulgiurile lor... Cu toate astea, mă prind rămășag că Florica va avea curagiul să meargă în cimitir la această oră.

— Te prinzi rămășag, mare, dar vei pierde, — răspuse întrevorbitorul său cu un zîmbet bajocoritor... Te încredințez că Florica va crede că zărește un strigoiu mergând lângă densa, și inima ei va înceta d'a mai tăcași dacă ar zări în umbra nopții, chiar numai o capră bălaie.

— Si eu îți repet că Florica va merge în cimitir la această oră, și că în schimbul unei ramure din salcâmul ce se înalță singuratec printre morminte se va face vrednică de darul ce vrea să-i fac... Un dar foarte scump.. un

inel de aur care-î va sluji în ziua cununiei să și-l schimbe cu Marin al său... Ai?... Ce zică, frumușica mea? Suferi-vei tu ca o astfel de îndoială să apase asupra curagiului tău?

Florica, căreia i se îndrepta aceste din urmă cuvinte, surise, și fără a mai sta la cumpănă, se puse numai de cât pe drum.

Cerul devenea din ce în ce mai îngrășat de nori, și vântul despicând de-a curmeziș vîzduhul, sufla ca cobitoarea pasăre a nopții. Florica alerga, alerga, și se simțea cuprinsă de frig.

*

Tînăra fată înaintă pe o potecă cunoscută ajunsese la poarta cimitirului și cu un pas bărbătesc trecu pragul; dar cu toate acestea nici o dată mormintele nu-î înfățișaseră o priveliște mai selbatecă de cât atunci; crucile cele negre și moșoroarele gropilor, îngroșău și mai mult întunericul nopții. Tăcerea acestui locaș al morții, era întreruptă numai de mugetul șuerător al vîntului. Florica mergea, mergea mereu, mergea fără frică, călcând în picioare buruienile uscate, care trosneau făcând sgomotul unui om ce scrâșnește din dinți... În sfârșit atinse stavila călătoriei sale, și se opri lângă locul unde salcâmul cimitirului își întinde ca o umbrelă ramurile sale stufoase.

Mîna sa voește să apuce o ramură.

Sunetele unui glas depărtat îi lovește urechea...

Ea ascultă...

Si pentru întăia oară o frică taînă o făcu să tresară.

Frunzele salcâmului, clătinate de vînt, tremurau d'asupra capului său. Ea ascultă încă, dar nu mai auzi nimic; însă vîntul iucetă pentru un minut. Spaima prăbușește bătăile inimei tinerei fete, căci niște pași greoi se aud călcând buruienile cimitirului. Sgomotul se apropie. El este repede, și din ce în ce, devine mai lămurit.

Înghețată de frică, ea se ascunse înapoia unei cruci de piatră.

În acest minut luna se ivi limpezită de nori.

La această lumină ea zări doi oameni care înainta spre salcâm. În mijlocul lor ea mai zări încă un om, dar care nu mai era de cât un corp neînsuflețit. Cei doi îl purtau unul de cap și altul de picioare.

În acest timp vîntul de nord își reluă furia sa, suflarea sa repede zmulse de pe cap pălăria unuia din ucigași, și o rostogoli până la picioarele crucii unde era Florica. Ea o vedu și se așteptă cu resemnație a muri.

— Blestem! strigă între dinți unul din ei.

— Dar nu-î nimic; tu vei veni din nou și o vei lua; să ne gândim acum la ceia-ce este mai grabnic... zise tovarășul său.

După aceia ei se întoarseră pe unde veniseră.

Florica se aplecă și luă pălăria. Dar spaima îi înlocui curagiul. Ea fugi de-a curmezișul mormintelor, deschise poarta cimitirului... și în fine sări la crășmă... Era timp încă; cei doi proprietari așteptau reîntoarcerea ei. Picioarele i se încovăiaă... și ea căzu, zdrobită de spaimă și de osteneală, pe pragul crășmei, nefind în stare să articuleze nici un cuvânt.

*

După câte-va minute Florica se dezmetici, și destăinui înfricoșătoarea crimă la care fusese martoră. Dar pălăria ucigașului, pe care o ținea încă în mâinile sale, îi atrase privirile; ochii îi remaseră ațintiți spre dânsa ecșprimând desnădejdea și rătăcirea minții; după aceea o aruncă cu oroare pe podeală izbucnind într'un ris cu hohot... Sermana copilă, înnebunise!

Innebunise... Pălăria ce aruncase, era pălăria lui Marin, logodnicul ei!...

Brăila, 1881, Martie 17.

Mihail Demetrescu.

Nella

CANTEC DE MARE

—

Vino Nella, vin pe mare
                   Vino, Nella, vin.
 Să'necăm în sărutare
                   Or ce trist suspin.

Te voiŭ duce pên'la Chio,
                   • Chio, țara ta.
 Si plutind pênă la zio
                   Te voiŭ săruta

—

Vino să cântăm cu vântul
                   Legănați pe val,
 Căci ne vom găsi mormântul
                   Ajungând la mal!

—

Vino Nella, vin pe mare,
                   Nella vino, vin,
 Să'necăm în sărutare
                   Or ce trist suspin!

Duiliŭ Zamfirescu.

STELE...

Stele vecinic lucitoare
Ce 'mî vorbiți de ochii ei,
Oare știți de ce iubire
Imî vorbesc aste schintei ?

Oare știți că 'n voi odată
A fost scrisă soarta mea,
Ș'a iubirii dulcea rază
C'am citit în a lor stea ?..

Norul ênsê vă coprinde
Și pe voi... atât de sus !...
Ce ?.. Apuneți și pe ceruri,
Când din lume ați apus ?..

I. I. Trutzescu.

COBUZ

RĂPIREA

I

Stam pe o bancă la șosea adâncit în cugetare. Soarele începea se răsări, iar ceața ce până atunci încingea atmosfera, dispărea lăsând firmamentul limpede.

O ușoară atingere pe spate mă scoase din această cugetare.

— Ce faci aci ? mă întrebă un amic al meu,

— Bine, dragă Stâncene, îi respunsei.

— Ești fericit că te afli bine, zise Stânceanu, pe care o tuse seacă și obositoare îl încovăiașe. Eu viu regulat, în fie care dimineață ; fac băi de aer curat și de soare. Ce se fac ? dacă n'am mijloace se es afară din București se mă caut. Ah ! simț că mă călătoresc cu pași repezi... și el începu a clătina din cap cu tristețe.

— Te rog, Stâncene, încetează cu ast-fel de vorbe ! Ce sunt aceste închipuirî ? . . .

— Ce închipuirî ? ftizia mea e fapt pipăit. Dacă nu o cunosc eu ! care am început se dau egzamenele de doctorat în medicină !.. Ah ! ... zise el cu oboseală, am scăpat astă toamnă la căderea frunzelor, acum . . . adio ! Am trăit două-zeci și șase de ani ! . . mâine 19 Aprilie 1881 îi împlinesc ! Am suferit destul, amicul meu ; mi s'a părut lumea un ideal, dar nu e decât o banalitate ! . . . Cel puțin pentru mine ! . . . Sunt oameni care trăesc câte două vieți și nici nu știu să definească lumea ! . . Naturi reci, indiferente, cu corpul de oțel, care dacă nu s'ar roade prin forța timpului, ar fi mortale !

Un om cu părul și barba albă, înalt și robust, îmbrăcat în o haină, ce 'i trecea în jos de genuche, și pe cap cu o pălărie moale și cu mărgini largi, veni a 'și aprinde țigara de la mine.

Auzind pe Stânceanu exprimându-se ast fel, încrunță sprinceană, apoi cu o voce politicoasă:
— Domniî mei, dacă 'mi dați voe ? Și fără a mai pierde un minut, se așeză lângă mine.

— Frumoasă grădină e asta a lui Chiselef ! zise el. Avem și noi în Moldova, la Bârlad, o grădină frumoasă cum nu se mai poate, dar ce folos că e departe de târg, și aproape pustie. Lumea nu se duce decât numai serbătoarea, și atunci foarte puțin . . .

Stinceanu înghițind puțin fum, ce ieșea în valuri cenușii din gura bețrânului nostru începu se tușască cu greutate.

— Mă iartă, tinere, dar ce ai ? .. nu ți-e bine ?

— Sufer de piept.

— Vai de mine ! atât de ténér ! . . . Și eu am suferit, dar nu de piept ; suferinți mari, lungi, ne încercate de ființă omenească. - Sunt în vîrstă de o sută șapte ani, mă credeți ? Dumnezeu mă face se trăesc. — Ah ! . . . am petrecut pe nevastă, pe Licsandru, pe Vlădilă și pe Dadu, tot unul și unul. Scarlat singur mi-a mai ramas ; sërmanul ! a albit și el ca și mine . . . Incaî Floarea n'a ajuns decât în al cincî-spre-zecelea an, și a plecat după soră-sa Sultana. Amăndouă se jucau în țarcuiri pe malul Bârladului spre Dealul mare, când un vînt furtunos le aruncă în apă, de unde n'au mai eșit . . . Vai ! copiii mei ! nu știți nimic Dumneavoastră ! suferințele sufletului sunt mult mai crîncene decât ale trupului !

Si bătrînul începu a ofta, netezindu-și alba sa barbă și privind la degetele lui lungi, osoase și brăzdate de vine albăștrii.

Patru ore șezurăm pe acea bancă, ascultând cu atențiune biografia bețrânului, pe care 'mi propuiu a o împărtăși.

În calitatea mea de scriitor îmi este permis, a ține minte cel mai mic detaliu al acestei istorii, și a'l reproduce aci, de și cu uște colorî spălăcite.

II

Omul a căruî poveste începe a se înșira mai la vale se numește Gheorghe Cobuz.

El se născu în satul Sêrbii din ținutul Tutovei, aproape de orașul Bârlad, situat pe țermul drept al riului cu acela-și nume.

Tatăl seu, Licsandru Cobuz, dupe ce 'l învățase a citi, însemna și calcula, muri lăsândul cap al familiei sale.

Gheorghe s'aplică la agricultură, pe care o cultivă cu inteligență,

Nu putu ênsă se facă un progres distins, căci cadrele armatei trebuia se 'l înnumere între rëndurile ei.

Aci el știu printr'o purtare eczemplară se capeta stima camarazilor sei.

La 1795 făcea parte din guarda principelui Mihail Suțu, care fu înlocuit priu Calimah.

Miron Vlăstar, leat cu dînsul, era singurul amic, căruia îi destăinua toate secretele.

Gheorghe Cobuz nu 'și căuta cariera sub drapel.

El era om onest, cu caracterul măreț și nefățarnic, lucru care îl depărta de onorî și înaintări, mai ales în acea epocă, când țerile române erau ingenuchiate de mizeria invaziunilor streine.

Când se întoarse le căminul lui părintesc, bucuria bețrânei lui mame fu mare.

Ea 'l vedea peste șase ani, în loc de un băiat înalt, subțire și slăbănog, devenit. un ténér spătos, legat, cu musculatura abundentă și cu o barbă scurtă, neagră, deasă și mătăsoasă ce 'i acoperea obrazul.

— Fii bine venit, dulcele meu fiu, zise ea.

Tu ești singurul copil ce 'mi a mai lăsat bunul Dumnezeu ! . . . Costanda ! . . . urmă bătrêna dupe o secundă elătind din cap, iar lacrămele începură a o podidi.

— Știu . . .

— Ce s'o fi mai făcând sërmana ? !

— Dumnezeu a făcut bine chemând'o la densusul zise Gheorghe rezemând înaltul și spătosul lui corp de stêlpul locuinței sale.

— Ah ! exclamă mama lui Gheorghe îngălbenind.

— A murit dând naștere unui muscal !

— Dumnezeul meu ! . . .

— Și muscalul răpitor a fost trimis în iad de acest braț puternic, zise Gheorghe arătând pumnul lui colosal.

O tăcere mormentală urmă în timp de două minute.

— Un an aproape am căutat'o prin toate locurile, pe unde am umblat cu oastea. Imi perdusem orî ce nădejde d'a o mai revedea, când întorcându-mă într'o zi de la Cozia aproape de Iași, unde fusesem cu Enăchiță Stînceanu care atunci era postelnic, spre a se înțelege cu Italin-schi al Rușilor pentru niște daraveli d'ale domniei, am descoperit-o într'o casă creștinească, chinuindu-se în durerile nașterii.

— Vino în brațele mele, iubitul meu frate, vino se te strâng la inima mea, căci simț că mor. Sermana Costanda nu mai era de cât niște oase înșirate. «Zabaroff», urmă ea, dupe ce m'a amăgit ca un ticălos a plecat lăsându-mă murind de foame! Ah ! frate, sunt nevinovată ! m'am luptat din toate puterile mele, când acest dușman m'a furat din casa părintească, sburând cu mine ca un vîrtej pe un cal ca vîntul.

— Liniștește-te, Costando bădiță, îi zisei, tu vei fi resbunată.

— Dumnezeu, urmă Gheorghe, mi-a scos în cale pe acest pângărit chiar a doua zi.

— Oh ! și mi-ai resbunat Copila ? întrebă bătrîna femeie.

— Cum l'am întîlnit i-am înfipt spanga pînă în mâner în inimă, zise Gheorghe cu un aer sumbru.

— Ah ! dar buna mea Costandă . . .

— Costanda, întrerupse Cobuz, a doua zi nu mai era decât un corp rece, întins pe masă și acoperit de flori.

Creștini cu mila lui Dumnezeu o pregătea pentru călătorie.

Murise !

Copilul . . . S'a însărcinat o femmee stearpă cu creșterea lui.

Acum, mamă, fii mîngăiată cel puțin că 'ți rămân eu.

Și Gheorghe, izbuti prin îngrijirile lui filiale a îndulci zilele mamei sale atît de amărâtă pentru pierderea Costandei.

O fică adoptivă 'i trebuia mamei lui Gheorghe spre a'i risipi gîndurile cele rele în minuțele ei de singurătate.

Uța, sora lui Miron Vlăstar, prietenul junelui nostru soldat, fu aleasă de soartă a înlocui pe Costanda.

Uța Vlăstar era una din acele tipuri de frumusețe moldovenească care, când arunca câte o privire făcea pe flăcăi se tremure.

Mai înainte d'a se înrola în armată, Gheorghe 'i ținuse discursuri pline de sentiment.

Aceasta 'i respuse:

— Să mă fac mai mare și ne vom lua amăndoî.

Promisiunea aceasta a fost și un motiv pentru junele soldat d' a'și părăsi cadrele.

— Miron, zise Gheorghe amicului seu cu acea sinceritate atît de caracteristică românu-lui țăran, iubesc pe soră-ta Uța cum o iubești tu, te rog, dă-mi-o de soție . . .

Gheorghe vîzîndu-se unit cu acea pe care o iubea cu tot focul inimei sale, uită toate necazurile ce le îndurase de la nașterea lui pînă atunci.

Pe lângă moștenirea ce 'i rămăse de la mama lui care murise fericită, Gheorghe știu se devie proprietarul unei bucăți de pământ pe marginea râului Bârlad, unde avea și o vie cu grădină.

— Uțico, zise Gheorghe într'o seară nevetei sale, sezând amândoi sub un umbrar în mijlocul grădinei, fereștete, draga mea, că iar a început, rușii, tătarii, turcii, se cutreere cu duimu sermana țară a Moldovei; tu ești cam sglobie . . .

— Ia lasă-mă, Gheorghe, ce cîoarele, de șapte ani de când ne-am luat, nu 'mi vorbești decât de ast-fel de lifte spurcate. Nu cumva n'ai teme?

O șuerătură slabă s'auzi din partea despre Nord-Est, perzându-se prin zgomotul frunzișului.

Gheorghe așintă urechea, și 'și îndreptă privirea spre locul unde auzise șuerătura.

— Mi s'a părut, zise el.

— Mie 'mi-e frică, zise Uța îngrijată trebuie se fie aproape miezul nopții; se mergem în casă . . .

O voce răgușită, neînțeleasă, întrerupse pe Uța.

Gheorghe sculându-se în picioare puse mîna pe un lemn de corn ce 'i servea de baston și plecă să se informeze de acești musafiri neașteptați.

Un minut trecu de la plecarea lui Cobuz și o flacără izbi vederea nevetei sale, apoi o detunătură de pușcă o făcu se leșine.

III

— Iacă, mamă, cum se mai uită la noi tătarul cela marele, zise Vlădivilă, copil de patru ani al lui Cobuz.

— Valeo! esclamă muma lui cu frică, se luăm mai repede apă și se fugim.

N'apucă se 'și umple bine cofele cu apă și Uța fu întâmpinată de un dalhauc a cărui privire sêlbatică făcea se tremure și pietrele.

Acesta era un tătar cu figura respingătoare, de o mărime formidabilă, cu buzele groase, cu capul mare, părul gros și negru, brațele musculoase și îmbrăcat cu tot lucsul timpului.

— Al Dumitale este copilul acesta jupâneasă? întrebă el cu vocea lui aspră.

— Al meu, se trăești, boerule, respunse cu sfială Uța.

— Frumușel copil!

— Să trăiți, boerule!

— De ce 'l lași se umble desculț?

— Îi place lui, Cucoane!

— Sunteți sêraci? întrebă tătarul, aruncând o pungă cu bani la picioarele copilului, care se grăbi a o ridica.

— Sêraci, se trăiți, Măria voastră, respunse Uța oare cum liniștită.

— Dumneata singură vii de ieși apă? n'ai nici o slugă se te ajute?

— Lui Gheorghe îi place se fiu ast fel. El e plugar din mila Domnului și nu pregetă de muncă; eu fac ca și el.

— Cum? Dumneata se ai o muncă atât de injosită? Dumneata care ești atât de frumoașă! atât de tînără! . . .

Nevasta lui Gheorghe Cobuz plecă ochii în jos, și o roșăță aproape nevêzută îi coloră obraji.

— N'ar fi mai bine se șezi în casă, pe pat, sau se te plimbî în haine de mătase, împodobită cu pietre scumpe, — se ai la îndămână robî și roabe să te slujească... Hai? — Ce zici? . .

— Gheorghe nu poate nici o dată să 'mă dea d'alde astea.

— Și ca lasă 'l pe Gheorghe, e un mojiç, Gheorghe e un bătăran, care nu va putea nici o dată să te ție de cât în halul ăsta. Vino cu mine în Basarabia, unde am moși întinse, palaturi mărețe, grădini mari și frumoase, droști scumpe, caii cei mai buni și scumpi, robi sute. Vino acolo se le fii stăpână! atât lor cât și mie!

Uța nu zicea nimic.

Ea sta cu ochii înfipți în pământ predominant de groază.

Tătarul crezând că discursul lui, va avea un sfârșit bun, o apucă de mână, și cu vocea mai dulce de cum o avea :

— Uța spuseși că te chiamă? ... Ei bine, Uțo, te iubesc cum nu te-a iubit nimeni. Consimți și tu se ai cel puțin o privire pentru nenorocirea mea? ...

Uța Cobuz vezându-se atât de necinstită de îndrăzneala convorbitorului ei, ridică capul cu acea mândrie ce are o femeie frumoasă la douăzeci și patru de ani, și cu o voce unde ferbea în clocote iritațiunea cea mai grozavă:

— Crezut'ai vre o dată spurcatule, se mă uit la un păgân, scârbos?! Piei din 'nainte-mă, zise ea amenințându 'l cu cobilița și smucindu-se cu vehemență din mâinele lui tîri dupe ea pe micul Vlădila care începuse să plângă.

— Uțo, te rog, un minut! zise tătarul căzând în genuche.

— Piei! 'i strigă Uța din depărtare aruncându 'i punga ce o smulse din mâinele fiului său.

Necazul, turbarea ce era în sufletul tătarului în acel minut 'i înverzise fața și 'i roșise ochii.

— Nu vrei se vii cu mine? zise el rămîind singur; vom vedea. Păgân! scârbos! spurcat! frumos de tot pentru un om care făgăduiește aurul și cu dînsul toate fericirile. Veî veni fără voe, găinușa mea,

Veî cunoaște cine este Taban-Husein-Ben-Burma beiful, din a cărui cale n'au cutezat se fugă hanime puternice și frumoase că Tatinè-Baş-Aglac! ...

Și consultându 'și ornicul:

— Nouă ore de dimineață! Avem timp pân' de seară.

Și asupra acestor cuvinte beiful se depărtă.

Uța tremura ca o frunză ajungând acasă.

— Gheorghé este la câmp, ară își zise ea. Ah! tătare, tătare! 'ți plâng de milă.

— Ba nu, reluă ea dupe un minut, se nu spui lui Gheorghe.

Taban-Husein-Ben-Burma, găsi în satul Serbiî pe un individ Cochinosaris, care pentru trei sute de lire se însoțească pe credinciosul Demir-Teli a fura noaptea pe Uța Cobuz.

Cochinosaris s'armă c'o pușcă ruginită ce o avea spânzurată într'un cuiu, și însoțit de Demir-Teli pătrunse seara pe la ora zece în liveada lui Gheorghe Cobuz.

Aci el se ascunse într'un tufiș, așteptând pe Gheorghe.

Demir-Teli cu iataganul în mână sta în dosul unui arbore pândind ori-ce mișcare a celor dupe terața de sub umbrar.

Dupe o oră aproape, Cochinosaris impacientat de lunga ședere a lui Gheorghe scoase o șuerătură ușoară, apoi vorbi însoțitorului său, și când Cobuz 'i apărî înainte, îl luă la ochiu și făcu foc.

Cobuz căzu ca un buștean pe pământ, iar Uța leșinată era în puterea ucigașului.

IV

Bucuria lui Cochinosaris fu mare, vezend pe Uța în neputință d'a chema ajutor.

El o apucă în brațe spre a fugi. Un fior însă 'i străbătu inima privind un obraz atât de fraged și un pștept atât de frumos, în care erau ascunse mii de tezaure și un corp atât de delicat.

— Ah ! zise el, dacă știeam că ești un înger nu mă încurcam cu tătarul, chiar pentru prețul capului meu.

Sunt mai frumos, îmi pare, de cât dânsul ! și asasinul își netezea mustața lui sbârilită.

— Aide, Demir-Efendi, zise el adresându-se acestuia, ajută 'mă.

— *Buiurum !* răspuse acesta apucând pe nevasta lui George de brațele ei albe ca laptele.

Convoiul nu înaintă mai mult de două zeci pași și o lovitură teribilă zdrobi craniul lui Demir-Teli, care căzu jos ca un bolovan și din cap îi țîșni torente de sânge amestecate cu creeri.

Gheorghe Cobuz îl adormise pentru a nu se mai scula.

Apoi repezindu-se asupra celui d'al doilea 'l apucă cu unghiele de gât, pe care 'i le infipse până în rădăcină, iar cu dinții îi rupse urechele.

Când îl slăbi căzu jos fără a scoate un accent.

Cochinopsaris nu mai era decât un corp inert.

Gheorghe slăbit de pierderea sângelui ce 'i curge în abundență din pștept, și de emoțiunile ce încercase, se rostogoli fără cunoștință alături de corpul nevastei sale, și al asasinilor sei.

Cochinopsaris avusese un fior rece când țintise în capul lui Gheorghe Cobuz. Aceasta 'l făcuse să 'i tremure mâna, și alicele să se oprească în pștept.

Soldatul fiind îmbrăcat cu un mintean de postav gros scăpă de moarte.

Sculându-se în sus, zărise micul grup ce se depărta pe țărmul Bărladului.

— Ușo, strigă el, și repede ca vântul sburare spre dânsa.

Aci Demir-Teli și Cochinopsaris își găsiră mormântul.

V

O jumătate de oră trecu.

Gheorghe și Ușa ședeau întinși pe pământ.

În acest moment Ușa fu deșteptată de lătratura unui câine. ce lîngea sângele de prin prejur.

— Corbici ! chemă ea pe câine, apoi aducându 'și aminte de cele petrecute, privi în juru 'i, vezu trei cadavre și se înfioră.

— Corbici, unde 'i Gheorghe ?

Căinele se îndreptă spre stăpânul seu urlând.

— Gheorghe ! strigă Ușa înspăimântată ; trăești ? întrebă ea, scuturându 'l cu violență

Vezând că nu dă nici un semn de viață se repezi la riu, de unde aduse apă, și 'l stropi.

Acesta 'și reveni în sine peste cinci minute.

— Ah ! Gheorghe ! iubitul meu, ești scăpat ? Te-am crezut mort ! . . .

— Da, eram se fiu, multămită îndrăgostirelor tale, zise acesta încruntând sprîncenele.

— Oh ! îți jur ! . . .

— «Hoțul jură și fură»,! Aide acasă. Zise el sculându-se cu greutate în picioare.

IV

Beiu Taban-Husein-Ben-Burma, era un prinț tătăresc, care, nu de mult. ocupase în armatele turcești ranguri însemnate.

El fusese pașă al Nicopolei, comandase armatele sultanului Selim III; dădu mai multe bătălii sângeroase, mai toate cu succes, și e arătat de chronicari sub numele de Buluc-Pașa

Buluc-Pașa bătu împreună cu Aidin-Pașa armata lui Pasvantoglu, arse Craiova, și în unire cu Hasau-Pașa se aruncă cu toată furia lui barbară asupra populațiunii rurale, profanând temple, ucigând bătrîni și copii. prădând averi, arzînd case și prostituind femei. Ajută pe pașa de la Rușava a coprinde Cladova și făcînd „prăzi însemnate pentru seama sa, fu denunțat de Muruz sultanului, care îl destituî.

Desprețuit de sultan și fără nici o speranță d'ași mai redobîndi gradul, Taban-Huseiu-Ben-Burma se retrase în Basarabia, unde 'și cumpără domenuri nemărginite.

Etatea lui nu era mai mare de patru zeci și opt de ani și cu toate acestea 'și perduse acele gusturi marțiale atât de dezvoltate la popoarele barbare.

El ducea o viață dezvătată cum obicinuesc bogații musulmanî.

În desele sale călătorii prin Moldova pentru a provisionarea seraiului seî, zîri într'o zi pe Uța Cobuz și inima lui se molipsi de acel caprițiu atât de întăritător corupțiilor.

El era deprins ca orî ce fință se 'i se supună, și vezînd rezistența Uței se aprinse și mai mult de ambițiune.

Voia cu orî ce preț se o aibă în puterea sa.

Cochinopsaris se oferi a 'i o aduce la dispozițiune.

Cochinopsaris nu se mai întorcea.

Neliniștit de lunga lui lipsă Taban plecă a'l întîmpina.

Acolo el găsi numai cadavrele lor.

Vezînd că planul lui fusese dejucat prin stăngăcia complicilor seî, care plătise cu viață un pas rău făcut, se infuriă un moment și puțin fusese a se repezi în casa lui Gheorghe, spre a 'l tăia în bucăți.

Dar cugetînd la greutatea ce era se întîmpine întrebnițînd acest plau, Taban se decise pentru nu altul.

A doua zi la opt ore de dimineață el ședea pe marginea unei luntre ce aștepta pe țermul Bêrladului lângă grădina lui Cobuz.

— Uța va veni la apă, 'și zise el, s'o aștept.

Nu se înșelă. Nevasta lui Gheorghe, scobora vadul la riū cu cofele de cobiliță, mai în acela 'și timp.

La vederea tătarului făcu un pas înapoi înfiorîndu-se.

— Nu te teme, Uțo, zise Taban cu blîndețe. Sunt cel mai urit om după pămînt, o vîd bine, dar nu mînuic pe nimenî. Apropie te, și fiî liniștită, am se 'ți vorbesc.

— Nu vreaî s'aud nimic de la un păgîn ucigaș, . . . fugi!.. zise Uța cu curagiu.

— Ești prea crudă! . . .

— Crudă! . . . Sermaul Gheorghe! nu știū dacă va scăpa cu zile de împușcătura grecului crășmar . . . El, cel mai bun om, care n'a făcut nimăruî nici un rău . . . Și eū . . . eū blstem soarta că m'a lăsat pe lume . . . să ațîț moartea celui mai scump dintre oamēni! . . .

— Gheorghe va muri curînd saū mai tîrziu, buna mea femeie, dacă te încăpăținezi atât.

— O știū! . . . zise Uța plîngînd.

Lăcrimele ei erau sincere și beiful tătar fu un moment mișcat.

— Oh! nu mai plînge, Uțo, nu va păți nimic dacă tu vei fi bună pentru mine.

— Îți mulțumesc, că vrei se mă omori! zise ea, fără se știe ce zice.

— Uțo, iubita mea, zise tătarul.

Viața mea este a ta ! . . . fă ce voești cu dânsa ! . . . Ține acest cuțit, zise el dându'î un iatagan, lovește în mine fără sfială . . . Ce 'mî folos ște această viață amărită fără tine, pe care te iubesc cu toată căldura inimii mele ! Ce 'mî folosește averea, regimentele de servitori, palaturele mele aurite, nemărginitele grădini, ca cele din Edem, dacă nu te aș pe tine stăpână, pe tine, pentru care m'aș bate chiar cu Alah.

Nevasta lui Cobuz nu zicea nimic. O cugetare ciudată 'i umbrea fruntea.

Gheorghe 'i făcuse o muștrare aspră. ba în asprimea firei sale chiar, o bătuse ; Obijuință foarte deasă în toate țerile pretinse civilizate.

Acest lucru mâhni pe Uța.

Un minut ea căută o reshunare. Cugetarea o adusese la ideea d'a asculta pe Beiș.

Dar aducându 'și aminte că Gheorghe care o iubea, cu toată asprimea caracterului seș, se înforă.

Copii seș, Licsandru și Vlădilă, atât de gingași, atât de scumpi inimii sale, se 'i părăsescă, era una din crimele cele mai mari și aceasta n'ar împăca conștiința sa.

Așa dar Uța în fața acestor două înprejurări se hotări cu energie pentru cea diu urmă.

— O ! nici o dată ! zise ea.

Apoi fără a mai pierde timp o apucă în brațele lui, și începu să fugă.

Uța scoase un țipet desperat sbătându-se în brațele hrăpitorului.

Acest țipet ascuțit și resunător ajunsese până la urechea lui Gheorghe.

El sări din pat, și alergă spre țermul rîului.

Cu ochii rătăciți, cu fața palidă, cu pumni strânși de disperare o căuta în toate părțile.

Un răsnet de jale izbi auzul lui Gheorghe.

Intorcându'și privirea în partea despre miazăzi vîzu o coloană de praf că se înălța învîrtindu-se în atmosferă.

În mijlocul ei zări pe Uța, sbătându-se cu disperarea morții în brațele unui om cu talia de gigant, ce cutriera spațiul pe un cal negru ca corbul.

— Uțo ! Dumnezeu ! te-am pierdut !

Și Gheorghe pronunțând aceste cuvinte avea un accent teribil.

Nebun de durere se repezi pe urmele fugarului, strigând din toată forța plămânilor seș.

Nădușeala curgea dupe el, și praful ce se ridica 'i îneca respirațiunea.

Credea sërmanul om că 'l putea ajunge.

Un sfert de oră alergă el ca un nebun împedcându-se mai la fie care pas, și căzînd cu fața în țāvână, pe care o mușca în zbucimările disperărei ; sâugele începu a curge în șiroae pe gură, și pe nas.

Rănile i se deslegase și o hemoragie se porni.

Taban sbură ca vîntul ducând pe Uța leșinată, iar sërmanul soldat zăcea în mijlocul drumului astupat de praf, scăldat în sânge și fără cunoștință.

2. CORBICI.

Trecuseră șapte săptămâni de la ultimele evenimente povestite în capitolul precedent, Gheorghe Cobuz călare pe un armăsar roib, care avea reputațiunea unui ducipal, trecea Prutul în not însoțit de credinciosul seș Corbicî.

— Am căutat-o în zadar ! zise el cu sufletul amărit, dar . . . se vede că a înghițit-o pământul.

Cum ajunsse pe țărmul drept al râului se întâlni cu un om.

— Bună ziua, măi bade ; Pot găsi ceva de mâncare prin prejur ?

— Până la Scopușeni nu cred, răspuse omul. Dar pentru ce nu ai venit p' acolo ?

— Am trecut prin Bălăhurești crezând a veni măi d'a drept.

— Și n'ai prăuzit acolo ?

— Se 'i mănince cioarele de Bălăhurești, bade ; Pare că uu ar fi țara Moldovei ! n'am găsit nimic, și afară de asta mă grăbeam.

— Da, de unde ești ?

— De la Sîrbî, răspuse Gheorghe Cobuz.

Și el începu a povesti necunoscutului trista lui istorie.

— A ! stăi ! Zise necunoscutul, punând degetul pe frunte.

Nu este ochescică nevasta Dumitale ? cu părul negru și lung, ochii tot negrii și mari, cu gene lungi, nas coroetic, gura mititică, și la stat puțin măi naltă decât mijlocie ?

— Da ! da ! tocmai ea ! zise Gheorghe apucând pe convorbitorul seii de mână.

— Hrăpitorul nu este un tătar înalt și spătos ; un *rumân* cât toate zilele și urât ca naiba ? !

— Nu 'l cunosc, zise Gheorghe cugetând, nu l' am văzut.

— Hei ! făcu omul elătiuând din cap. De va fi aceea care spun eii, cam greu ! Tătarul e bogat, bogat putred și puternic ! nu știi zeii cum o veii scoate din ghiarele lui !

— Dar ia 'mă spune te rog, unde se află ? Mor de nerăbdare.

— Dar ai avut o nevastă răpitoare, vericule, drept se 'ți spun !

— Lasă, frate, și răspunde'măi odată ! strigă Gheorghe necăjit.

— O ! o ! nu te înfură, cu dușmanul acela o se ai de furcă !

— Da dă 'l dracului ! unde se găsește ea ! . . .

— Eii bine, stăi ! . . . știi la Guzești ?

— În valea Tohotinului ?

— Tocmai.

— Eii ? . . .

— Pădește p' acolo, că dai de ea. Păzeștete bine de tătar . . .

— Da de-ar fi Aghiută ! îl măninc de viu ! zise Gheorghe pregătiindu-se de plecare.

— Dar măi stăi, prietene, stai se 'mbucăm ceva.

— Nu 'mă măi arde de foame, zbor la dâusa !

— Eii stai ! nu așa ! zise omul. Dute măi întâi pe la Furcenii, întreabă de moș Trohin Caracudă ; acesta îți va da un om care te va întovărăși în târgul Orheului, auzitu-măi ?

Aci o se găsești pe Radu Burueană ; el e prieten bun cu vechilul moșielor tătarului și cu pristavul ogrăzeii ; ba chiar și cu tătarul se cunoaște ; dăi un semn pe care se 'l cunoască nevasta ca se știe că ești prin preajmă și atunci îți dă ea leacul. Dumneata însă nu te arăta.

— Să 'i dau pe Corbici, câinele meu.

— Nu ; câinele 'și cunoaște stăpâna, strici tot. Ea se plimbă prin bătătură, uai ales căud e cineva d'ai noștri.

— Sermana mea Uță ! exclamă Gheorghe.

— Așa, prietene, pleacă sănătos, și izbândă bună !

(Va urma)

Gînduri și suvenirî

(MAMEI MELE)

Abia ții minte, mamă,... și par'că fuse ieri...
 Ce repede trecură acele adieri
 De vînt primăvăratesc., eram trei copilași,
 În ochii tăi de mamă, frumoși și drăgălași!

La mănăstirea care pe-o multe să arată,
 Cu turla ei măreață de trăsnet sfărămată
 Mergeai cu noi, adesea, și ne rugam ferbinte
 Ca să ne dea din ceruri: *noroc, viață, minte!*
 Așa ne învățaseși, și noi, așa ziceam,
 Iar după rugăciune a-casă ne 'ntoarcem,
 Zglobii ca fluturașii ce primăvara zboară
 Și plimbă poezia pe-o aripă ușoară!
 Crescură mari copii... și 'i ai trimis în lume
 Să-și caute norocul, să-și caute un nume...
 Le suridea în viață un viitor ferice,
 Zicînd la ori-ce faptă: „tot ăst-fel mama zice.“
 Dar glasul sec al vremei ș'al omenirei glas,
 Cu mult mai sec, ne zise: la ori și care pas,
 „Veți plânge pe ruina vre-unui vis pierdut
 „Și visul cel din urmă va fi un pumn de lut!
 P'o groapă solitară, azi vîntul ernei bate..
 E-a fiului tău groapă, e groapa unui frate!
 Credința ta te 'ndeamnă să spe.î în revedere,
 Eū sunt sărac și d'astă supremă mîngăiere!

Abia ții minte, mamă... și par'că fuse ieri
 Ce repede trecură acele adieri
 De vînt primăvăratesc... eram trei copilași,
 În ochii tăi de mamă, frumoși și drăgălași!

Nimic nu'î pasă lumii de suferinți streine...
 Ast cîntec care sboară, cu dragoste la tine,
 Va face să suridă pe toți cei desgustați;
 Dar tu, gîndind cu lacrimi la timpul depărtați,
 Veî strînge cu iubire, la sînul tău de mamă,

Ast petec de hârtie: a dorului mahramă...
 Străvezătoare ast-fel, că dacă 'l învelesc
 Un dor cu mult mai aprig printr'însa eu zăresc!
 Cât timp acea suflare de nimeni înț-leasă
 Va mai mișca țărîna, cu măestrie aleasă
 Ce-alcătuește forma ființei omenestii,
 Vor tot sufla în mine furtune sufletești!
 Când tu, ai fi de față la surda sguduire
 Ce mișcă al meu suflet ș'a mea închipuire.
 Copilul de-altă dată ți s'ar părea bătrîn...
 Țiînd c'o mână fruntea, cu cea-l-altă la sîn,
 El se gîndește... valuri de lume se arată...
 E o mulțime oarbă și 'n veci interesată...
 Și numai câte-o dată un chip frumos... iubit
 Mai vine să mîngîie pe cel nefericit!

—

Abia țiū minte, mamă,. . și par'că fuse erî...
 Ce repede trecură acele adieri
 De vînt primăvăratesc... eram trei copilași
 În ochii tăi de mamă, frumoși și drăgălași!

—

Or-cite suferințe ar trece peste mine,
 De mi-ar pîeri credința în ce'i frumos și bine,
 Eū n'o să uit, o mamă, iubirea'mî pentru ea!
 Și dacă vre o dată simțirea n'ar putea
 Să mai pătrundă 'n mine, să știi c'a ei privire
 'Mi-a luat ori-ce speranță și gînd de fericire!
 Din ziua când la glasu'î nu voiū mai tremura,
 Pustiū 'și va întinde nemărginirea sa
 În toata-a mea ființă... Funebra mea cîntare
 Va fi, în valea vieței, eterna răsulare
 A celora ce soartă le-a zis: nefericiți;
 Și, tocmai ca un fulger din norii grămădiți,
 Ea va veni în față'mî la glasul suvenirei,
 Ca să dispară iarăși în lumea nesimțirei!...
 Mă duce-adesea gîndul la timpul fericit,
 Cînd rătăceam pe țermul izvorului iubit,
 Pe văile smăltate cu flori și iarbă verde.
 Și sub un cer de farmec simțirea mea să perde...

Dar mă deștept, d'o dată ca dintr'un vis frumos
 Și vîz iar cîmpul vieței întins și secetos!

Aș vrea să uit, o mamă, c'am fost trei copilași,
 In ochii tîi de mamă, frumoși și drăgălași...
 Dar în zadar, căci suflă duioase adieri
 Din vremea depărtată ce par'că fuse eri!

Ianuarie 1881, București

C. C. Pleșoianu.

Curs de declamațiune

Iluziunea teatrală consistă în acel concurs al aparințelor, ce pot servi a înșela pe spectator zice *Aristippe*; eată și definițiunea ce o dă *Dorat* în opul său intitulat *Declamațiunea*:

„Le personage seul nous plait et nous étonne.

„Tout le charme est détruit si l'on voit la personne.“

Personagiul singur ne place și ne face a ne mira; ori-ce iluziune pîere dacă am vedea persoana; ast-fel se exprimă *Dorat*, și negreșit ca un spirit observator ca al său, nici n'ar fi putut vedea și înțelege alt-fel acest punct; așa dar, iluziunea teatrală, trebuie să ne facă în adevăr a nu vedea alt înaintea noastră, de cât personagiul ce voim a reprezinta, iară nu persoana însăși: Culmea în artă este aceia de a cumpăni și a susține iluziunea teatrală, ast-fel în cât spectatoarele să creadă că actorul recitează, reproduce, însuși cugetările sale, să crează că actorul creează aceea ce zice, și pentru a atinge această țintă, urmează naturalmente ca el să fie dotat de natură, de o simțibilitate interioară, de o simțibilitate profundă, care să poată produce ecsploziuni din acele care să facă a dispăre cea mai mică umbră a unei lucrări de cugetare rece; indata ce inima actorului nu se poate supune cu inleznire unor asemenea impresiuni, atunci iluziunea nu va putea fi nici o dată compectă. — S'ar putea vedea cu cea mai mare inleznire diferența ce ar egzista între două artiste. Presupunem pe cea d'ăutîi că prin consiliu și oare-care silință ajunge a fi plăcută în multe scene, cea de a doua ênsă pentru că posedă acea inleznire de ași supune inima unor asemenea impresiuni, dacă are fericirea de a nu trece peste acel *juste ce qu'il faut*, termen pe care l'am putea ecspriima prin cuvîntul „tocmai cât trebuie“, ne mișcă până la lacrimi, ne atinge sufletul și inima până la frenezie. Să luăm de eczemplu pe regretata Matilda Pascaly și pe D-na Stavrescu. Cu toate acestea, fără ca noi să facem aci critica acestor două actrițe dintr'un alt punct de vedere de cât din acela al

eczekuțiunii teatrale, trebuie să mai adăogăm că, cu cât cea d'ântëiū nu ne va putea atinge nici odată până la lacrămi, asemenea și acea de a doua, adese ori ne poate face să nu vedem într'insa de cât reprezentându-se o eroină ce nu eczistă și nici n'a eczistat; o inimă iarăși prea mult impresionabilă poate cădea in ecsagerare saū mai bine, după cum zice *Dorat*, am vedea într'insa *persoana* eară nu *personagiul*.

De eczemplu: D-na Stavrescu in actul al V-lea din *Domnița Ruxandra*, n'a reprezentat *personagiul*, pe când in actul al IV-lea din *Comediana* n'a reprezentat *persoana*, căci fraza „o artistă d-ta“ era zisă cu acea intonare ce ar fi putut eși din cugetarea intimă a actriței, adică a persoanei, eară nici de cum cu aceea ce era cuviincioasă, neapărată *personagiul*.

D-na Pascaly asemenea, in scenele cele mai importante din *Doamna cu camelii* nu ne reproducea de loc *personagiul*, și cu toată acestea, această artistă era una dintre acelea care a strălucit cu succes in multe piese, însă lipsa de o natură fericită ca aceia a D-nei Stavrescu, așa in cât cădea in asemenea erori.

Scenele in care se cere o energie susținută, poate impune spectatorilor, 'i poate sili de a fi atenți, ênsă indata ce artistul ar crede că printr'un joc violent ar putea întreține iluziunea teatrală, s'ar amăgi; căci energia in jocul artistului se poate vedea și intr'un cuvânt pronunțat fără strigăt, și intr'o privire și in cel mai mic gest. Iluziunea teatrală se poate vedea intr'un joc energetic și susținut mai cu osebite, numai atunci când actorul reprezintă un *personagiū* care se fie *neîncetat* in acțiune; trebuie chiar prin jocul energie să înțelegem aceasta. Mijlocul cel mai bun de a produce și de a întreține iluziunea, este acela de a se sili ca *personagiul* ce actorul voește a reproduce să semene cu caracterul aceluia ce voește a imita; el cată a se *identifica*, așa zicând cu *personagiul* ce reprezintă; trebuie a 'și apropria cugetările autorului și pentru aceasta cată să 'și egzerseze facultățile și organele sale, pentru ca să poată incerca indata și după voința sa, toate durerile de care inima umană poate fi susceptibilă.

Mă grăbesc ênsă a adăoga, saū mai bine, a mai repeta încă o dată, că ceea ce am voit să ecsplic mai sus prin comparațiunea ce am făcut între cele două artiste române, este că in artele de imitațiune, între care intră și arta scenică, asemănarea numai, pur și simplu, este de ajuns, și nu numai că nu se cere pe scenă realitatea, dar chiar nu trebuie ca prefăcătoria să fie prea mult aproape de realitate, pentru a încredința pe ori-cine despre aceasta, aduc un egzemplu, prin care cred că voiți putea convinge că *adevêrul real*, de ne putem exprima ast-fel, poate distruge iluziunea.

Să presupunem că D-nu X. . . . . actor comic, are un rol de bețiv și că spre a reuși mai bine se prezintă pe scenă după ce a bêtut, publicul

daca ar fi prevenit pentru aceasta, nu numai că nu ar simți nici o plăcere a vedea pe actor în acel rol, dar încă ar fi indignat de aceasta; dacă n'ar fi prevenit, ar găsi pe actor peste măsură exagerat și indecinte. În amândouă aceste două cazuri publicul ar fi în dreptul său: înteiu pentru că sunt în viața reală situațiuni și persoane prea hidoase și pe care arta pură nu le alege de cât numai atunci când le poate înfrumuseța, și al doilea pentru că aceia ce trebuie să facă admirațiunea publicului, nu este un om beat în realitate ci acea imitațiune sublimă a acestei stări fizice, îngrijite, înfrumusețate, sau mai bine zis, alese și reproduse cu fidelitate în toate amănuntele sale.

Natura, zice Aristippe, are o înfinitate de amănunte cari ar fi adevărate, cari ar face chiar imitațiunea mai verisimilă, și cari trebuiesc depărtate tocmai pentru acest cuvânt, pentru că sunt lipsite de frumusețe, de interes și decență, lucru ce este cu totul departe de aceea ce căutăm noi pentru scenă; acolo în genere preferim a reproduce o natură *curioasă*, și *interesantă*; — lucru ce negreșit nu putem afla în actorul beat cu tot dinadinsul, de care vorbirăm mai sus.

Secretul artei teatrale nu este și nu poate fi altul de cât acela de a putea amăgi pe spectatore prin aparințe, eară nu de a pune pe scenă însuși natura. Nimeni nu merge la teatru pentru a se înspăimânta, sau a se întrista cu tot dinadinsul, ci pentru a admira pe artistul ce imitează natura. Intr'un cuvânt, când suntem spectatori, mergem la teatru pentru a fi înșelați însă nu astfel în cât să uităm imitațiunea.

Ce plăcere am simți oare, dacă eșind din teatru, am avea în adevăr a deplânge moartea Ofeliei? Această reflecțiune ne arată păuă la ce punct se pot stabili nuanțele *adevărului* în iluziunea teatrală.

Vorbind de imitațiune nu înțeleg de loc că trebuie să imităm pe cutare sau cutare actor, aceasta s'ar numi a'l contraface, a împrumuta manierile sale; prin imitațiune înțeleg imitațiunea naturei studiind-o în genere în toți oamenii. Mania d'a imita pe a tori, șterge, face să dispară cu totul, caracterile distincte de care este naturalmente înzestrat fie-care individ.

Imitațiunea intr'un mod servil distruge ori-ce adevărat talent; cu toate acestea, din nenorocire, imitațiunea servilă este mult mai comună în teatru de cât în cele-l'alte arte; actorul ce începe prin admirațiunea sa pentru efectele jocului unui talent mare, îndată ce a observat că modelul său a fost aplaudat în cutare sau cutare pasagiu ori stațiune, vrea la rândul său să producă și el același efect, atunci adună, sau mai bine caută, a imita intr'un mod servil înțonările și gesturile actorului aplaudat, crezând că prin aceasta va proba tot atât talent ca și creatorul unui rol.

Această greșală perde multe talente destinate a reuși prin ele însele, dacă s'ar fi ferit de acea imitațiune servilă. Toată munca lor este dar numai aceea d'a asculta și sunt foarte încântați de dênșii când memoria lor e fidelă și 'i face să rețină

și se reproducă intonările ce a auzit. Inșă imitând astfel nu fac alt de cât a lua defectele actorului de talent pe care îl imitează, fac aceea ce se numește în termin de teatru, *parodiu* acelu actor, contra faț, .. și a contraface, în cazul acesta, este a deveni ridicol.

Aristippe zice : că însuși uzul de a se ține spectacolele dramatice la lumina artificială a lampelor este un început de imitațiune. Rezumând dară susținem, că imitațiunea servilă vatămă și strică efectul dramatic ; imitațiunea servilă este contrariă regulelor declamațiunii și cu totul opusă armoniei frumosului ce se pretinde iluziunii teatrale.

Mai 'nainte de a termina țiu a arăta și diversele circumstanțe ce pot vatăma iluziunea saă a o distruge chiar la teatru.

Unii actori, de și conduc foarte bine caracterul unui rol, prin mică inconveniențe în aparență, ênsă foarte mari în realitate, distrug cu totul iluziunea.

De exemplu :

Etel-wood în mijlocul imputărilor sarcastice ce face amantei sale perfide, 'și trece degetul prin pěr ca să 'și așeze buclele ; această mișcare, este ea oare în armonie cu caracterul cavaleresc al eroului dramei lui Dumas ?

S'aă observat asemenea, de multe ori, că timpul ce pun cei mai mulți actori pentru a scrie saă a ceti cu ochii o scrisoare, este atât de rău calculat și atât de mic, în cât iluziunea este cu totul perdută.

Mulți actori asemenea, se presupunem că citesc noaptea o scrisoare pe scenă, ênsă de și nu este luminare saă veri o lampă pe masă, citesc totuși, uitând că scena se petrece noaptea și că nu poate cine-va citi o scrisoare pe întuneric, această greșală, mai cu seamă, nu este atât a actorului pre cât a administrațiunii saă a regisorului care nu trebne să uite că actorul are a citi în cutare saă cutare scenă. Actrițele mai tot d'auna, nu observă cât se poate perde iluziunea teatrală prin acel obicei urât d'a-și așeza rochia de câte ori se scoală de pe un scaun, fie scena ori cât de dramatică.

Mulți actori în rolele de amant, dupe ce au căzut în genunche din'aintea obiectului amorului lor, apoi rădicându-se 'și șterg pantalonii în genunche, mișcare ce strică cu totul iluziunea teatrală.

Afară de acestea s'ar mai putea enumera multe asemenea inconveniente ; ênsă inteligența declamatorului o dată preveuită 'l va dirige și va ști a se feri de dênsele.

Autorii pieselor, foarte adese ori, prin unele pasage, constrâng pe actori a strica cu totul iluziunea teatrală. De egzemplu : pun un personagiū să zică de cel-l'alt. De ce pălești ? Ai reușit ! . . . . Perii ții se zbârlesc ? și altele. Intêmplându-se ca actorul să nu poată păli, roși saă să nu i se sbârlească pěrul, cu tot talentul seă, iluziunea este perdută.

(Va urma).

St. Velescu.

O DORINȚĂ

Ah! de ce nu sunt în stare
 Orizonul să 'l întind,
 Cu vederea, toată lumea
 Într'o clipă s'o cuprind!?
 Și când nu va fi cu mine,
 Să o văd 'naintea mea,
 Ochii mei să fie vecinic,
 Ca și gândul, tot la ea!
 Ca să știu dacă nu 'mparte
 Și la altul pe pământ
 Vre-o scântee din iubirea
 Ce mi-a dat prin jurământ!

Carol Scrob

In albumul

D-REI

FLORICA SION

Ca mormântul care doarme supt al florilor parfum
 Dorm aceste triste versuri în acest frumos album.

Ochii cari-or vrea să vadă scrisul de pe piatra mea
 Nici odată să nu'și spue dorul care'l vor avea.

Căci de și mormântul dorme, și de șisunt un mormânt
 Câte-o dată chiar mormântul are suflet pe pământ.

Diuliu Zamfirescu.

În numărul nostru trecut am publicat două poezii de Alexandri traduse cu atâta fericire în limba franceză, de către D. Maurice Cohen; crezând că facem plăcere lectorilor noștri mai dăm astăzi încă două, adică: „*Desir de voyager*“ (Dor de călătorie) și „*Chant d'amour*“ (doina iubirei) Amândouă aceste poezii ca și precedentele au fost publicate în colecțiunea de melodii române ale d-lui Cohen intitulată „*La lyre roumaine*“ și editată în Paris de către A. Okelly editeur 11 foubourg Poissonnière.

Désir de voyager

Cheveux d'or, verte parure,
Le riant et doux printemps
A l'appel de la nature,
Nous arrive dans les champs!

A sa suite il nous amène
Un brillant et gai soleil
Et des fleurs pour que la plaine
Soit charmée à son reveil,

Tout sourit et tout rayonne,
Le cœur semble s'alléger
Le ruisseau qui fuit me donne
Le désir de voyager.

Donnez moi vite des ailes
Car jentends un cri joyeux;
C'est le cri des hirondelles
Qui s'envoient vers les cieux.

Ainsi qu'elles dans l'espace
Je voudrais franchir les mers,
Avant que le temps ne passe
Parcourir tout l'univers!

Pour contenter mon envie,
Je ferais un long chemin,
Pour que ce désir m'oublie
Mon chemin serait sans fin!

Chant d'amour

La saison d'été se passe,
Elle fuit et sur sa trace
Tourbillonnent dans l'espace
Et les feuilles et les fleurs.

Elles quittent notre terre,
Tout deviendra solitaire !
Deux fleurs seules, o ma chère
Restent pour charmer nos coeurs.

L'une est fleur de la prairie,
L'autre, de neige pétrie ;
L'une est rose épanouie,
L'autre est une fleur de lys.

Chaque fleur dont je raffole,
Développe sa corolle ;
L'une au nid de la parole,
L'autre dans le paradis !

Chère enfant, douce colombe,
Une étoile du ciel tombe
Et me dit que dans la tombe
Me conduira ton amour !

Malgré ce triste présage,
Si tu me laissais, je gage,
Embrasser sur ton visage
Ces fleurs nées en un jour,

Chaque fleur dont je rafolle,
Développant sa corolle :
L'une au nid de la parole,
L'autre dans le paradis,

Je vivrais belle maitresse
Pour pouvoir t'aimer sans cesse
Que la fleur meure ou renaisse
Dans mon noble et doux pays !

AMINTIREA

Sunt zile când se risipesc toate vanitățile de cari suntem impovorați, când ne vedem în oglinda adevărului — în care ne privim foarte rar — în toată goliciunea; când nădejdea chiar — cel mai bun prieten al omului — se învâluie în giulgiu, când în sfârșit, ni se urăște cu viața; zile de amărăciune și durere în care moartea ni se pare cea mai frumoasă închipuire din lume și o iubim. Ast-fel eram într'o seară de Maiu — seară delicioasă; și pe când toată lumea eșia să respire aerul plăcut al primă-verei, intram acasă trist și abătut, fugind de zgomotul ce mă urmărea și care îmi îndoia întristarea. Mi se paralizase simțurile cu desăvârșire, inima 'mă abia bătea, și o sudoara rece și abundantă îmi slăbise puterile într'atât în cât abia mă mai puteam ține pe picioare. După ce zăcusem un ceas aproape, lungit în pat, fără să pot adormi aprinsei machinalmente lumânarea și începui să răscolesc a lene cărțile după masa mea de lucru, pentru ca să petrec noaptea.

E grozavă insomnia.

Răscolind, deteiu peste un volum mic, legat cu scoarțe roșii și tăiat la colțuri, cu care eram atât de puțin familiarizat în cât curiozitatea mă împinse să-l deschid.

Pe partea din năuntru a scoarței întăia era scris, sus, „*Suvenir amicului meu*“; după fraza asta urma imediat două mâni desinate, cari se strângeau cu putere; mai jos, scris cu litere mari „*Nu mă uita*“ și iscălit Alecsandru.

Pe scoarța a doua era scris cu condeiul înmuiat în sânge „*Astăzi 5 Maiu 186... am dat această carte amicului meu C . . . spre aducere aminte a zilei în care ne-am legat frații de cruce.*“

Abia apucasem să citeș cel din urmă cuvânt și simțiiu două lacrimi furișându-se pe obraji, care căzând apoi pe scoarță, o închisei cu multă precauțiune pentru ca să se conserve într'ansa, alături cu iluziile copilăriei și rodul ecserienței mele.

Câte amintiri nu 'mă deștepta de odată micul volum ce-l aveam din'nainte și câte cugetări adânci asupra e zistenței ființei noastre! Cu câtă rivnă nu priveam prețiosul dar al lui Alecsandru — în care el 'și depusesé inima odată cu fraza pe care o scrisese cu sângele lui — și cât de singur mă simțiiu când, privind în juru'mi, socotiiu pereții reci și înmărmuriți ai camerei mai milostivi și mai mișcați de durerea mea de cât restul omenirei!

„*Aduți aminte*“ era cea din urmă frază scrisă pe scoarța a doua, dupe care urma câte-va semne cunoscute numai de noi amândoi și cari însemnău jurământul ce-l făcusem ca să ne ajutăm până la sfârșitul vieței.

„*Aduți aminte*“ și eu îl uitasem deja de mult, bietul băiat, căci tristește încercări prin cari trecusem, nu'mi mai da vreme nici să cuget nici să doresc.

Vai! odată intrați în vârtejul vieții, simțim dărâmandu-se toate simțimintele curate, cu care ne înpodobită copilăria, și în locul lor — atunci când sufletul rezistă miasmelor otrăvitoare al unei eșperiențe egoiste — se strecoară durerile; apoi, încetul cu încetul, ne sfârșim plângend pe ruinele vârstei cu care nu ne mai putem întâlni. Dacă din întâmplare ne încercăm vre-o dată se refacem aceia ce vremea a dărâmat, ne simțim obosiți, și moartea — care ne rânjește în față cu un ris drăcesc — ne arată sdrențele cu care e îmbrăcată și cari nu sunt de cât părți din sufletul nostru, și ne șoptesce în taină cuvântul ce veacurile transmit veacurilor viitoare: „*Aduți aminte*“ Da; imi aduc aminte ca de ziua de ieri, de și e mult de atunci.

Aleksandru, dintre toți camarazii de copilărie, mă iubea foarte mult și imi făcea cele mai mari servicii, pentru care îi plăteam tot d'auna cu nerecunoștința.

Asta se întâmplă adesea-ori.

Când era vorba să mă apere, găsea argumente mai presus de inteligența lui, și vai de acela care ar fi îndrăznit să mă defaima. Brav și inzeștrat cu o putere foarte mare în comparație cu vârsta'i fragedă, ar fi fost în stare să-și sacrifice viața pentru ca să apere pe a mea. De altminteri, modest și supus; mai tot-d'auna trist și gânditor, ca și când ar fi trăit într'o lume ce 'și o crease. Bun camarad, milostiv și bine-voitor cu toții; mie 'mi era prieten devotat.

După ce imi închipuii toate scenele din copilărie, când eram fericit fără să știu și fără să caut fericirea, și după ce lăsaiu lacrimile să curgă în voia lor — căci mă simțeam înăbușit — mă gândiiu la moarte — singurul adăpost al suferinței — și vărându-mi capul între perne remăseiū în amorțire.

Dacă moartea e odihna de vecnicie, atunci mai bine moartea de cât o viață neliniștită.

După cât-va timp, auziiu o ciocnitră ușoară la ușe; apoi ea se deschise; întorcend capul, zăriiu o umbră pe prag. Aprinseiū lumânarea și...

— Sunt eū, dragul meu prieten, sunt Aleksandru; nu mă mai cunoști?

— Ba da, îi respunseiū cam mirat și strângându'i mâna cu putere, ca să mă încredințez de eram într'adevăr în fața unui om saū unei năluci.

— Atunci, te miri poate unde mă vezi format? E cam de mult de când nu ne-am văzut; am început să îmbătrănim. Apoi, lipindu-se de mine, imi usca sudoarea după frunte cu suflarea-i rece, și simțiiū un fior de moarte în tot corpul.

— Mi-a fost dat să te revéd, urmă el cu o voce stinsă, în care abia mai deosibeam accentele dulci și simpatice ale lui Aleksandru. Mi-a fost dat să-ți strâng mâna, înainte de a ne despărți pentru tot d'auna, căci trebuie să știți că plec într'o călătorie lungă.

Îi făcui un semn prin care îi arătam părerea mea de rău, la care el îmi răspunse cu un suris înfiorător ; aproape surisul omului care se sfârșește.

Mă coprinse groaza și căutai să mă depărtez, dar el mă ținea strâns de mână.

N'am vreme de perdut, îmi zise după câtă-va vreme ; iați iute pălăria și vino cu mine.

Mă lăsai să fiu tirat până în stradă.

La poartă ne aștepta o trăsură lucioasă cu doi cai negri ca corbul ; ne urcarăm într'insa și vizitiul porni. Intr'o clipă străbăturăm tot cursul de la Filaret și până la Șosea. Vremea era foarte frumoasă ; Cerul înstelat și aerul parfumat de mirosul florilor de câmp. Vântul abia adia, transmițându-ne melodia nopții, în care se amesteca și sunetele lugubre ale unui cadran din apropiere,

Respirai măi în liniște, și privind pe Alecsandru.

— Unde mă duci, îi zisei căznindu-mă să scot mâna mea dintr'a lui.

Mi-e foame, îmi răspunse el cu un aer gânditor și strângându-mi mâna și măi tare ; o să cinăm la Herăstrău. N'am mâncat de multă vreme împreună.

Ți-am spus că plec, și vroi ca să-ți aduci aminte de mine.—

La Herestrei, masa era deja pusă. Câți-va chelneri ne primiră la poarta grădinei, și ne conduseră apoi până la locul ospățului. Nu-mi era foame, dar gustam din bucate în silă ca să nu supăr pe Alecsandru, care mânca întocmai ca un flămând.

După masă, mă luă la braț, și după ce ne plimbarăm câte-va minute, fără să scoatem o vorbă, ne urcarăm în trăsură.

— La cimitir, strigă Alecsandru, vizitiului care dete drumul cailor.

Nu ; nu la cimitir, îl rugai eu sculându-mă în picioare și gata să sar din trăsura care părea că zboară.

— Albi răbdare, îmi zise Alecsandru, așezându-mă la loc. Nu'ți fie frică cu mine ; știi bine cât te iubesc și de câte ori mi-am periclitat viața pentru tine. Vroi să mă întovărășești până la barieră ; acolo te las.

Când sfârși cel din urmă cuvânt, intram pe poarta Cimitirului ; o umbră în formă de femeie deschisese porțile.

Nu mi se întemplantă încă să vizitez tăcutul lăcaș al morților pe la mezul nopții, și vă spui drept că cu toată nepăsarea mea începusem să mă îngrijesc. Monotonia lui îmi aduse aminte că măi respir ; că eșind de acolo o să întâlnesc viața ; că cele d'antăi raze de soare o să-mi încălzească și să 'mi puie în mișcare sângele ; că o să iubesc poate. Grija mi se mări și măi mult când auzii la spatele meu sunetul cheilor portarului..

Eram închis, poate pentru tot d'a-una, și silit să urmez pe Alecsandru ori unde ar fi voit să mă ducă.

Privind aleea pe care intrasem, și care se perdea în întuneric, mă cuprinse spaima, și rezemându-mă de brațul camaradului meu murmurai o rugăciune, pe care o repetam regulat dimineața și seara când eram copil.

Dacă ar fi vis, cugetai în cele din urmă; visul e trecător.

Ți-e frică, îmi zise atunci Alecsandru care părea foarte liniștit.

— Da, mi-e frică, îi șoptii, vărându-mă într'ânsul. Ideia ta 'mi pare atât de stranie încât dacă nu te-aș cunoaște bine m'aș crede târât în vre-o cursă.

— N'ai teamă, îmi răspunse; ești cu mine. Cunoasc locurile astea ca și cum le-aș stăpâni. Liniștea și odihna domnesc aci în cea mai deplină armonie și sunt prietenul lor.

Vorbind astfel, ne oprirăm lângă un monument, în dreapta aleei. Alecsandru se zmulse de la brațul meu, și deschizând o ușă mică intră înăuntru, de unde nu mai eși de cât sunetele unui glas aproape stins: *Aduți aminte*; apoi ușa se închise cu sgomot și..

Când mă deșteptai, stăpâna de casă unde locuiam îmi freca mâinile cu oțet, privindu-mă cu îngrijire. De când căzusem în delir, nu se mai mișcase de la capul meu.

— Dar Alecsandru? o întrebai.

— Alecsandru... îngână biata femeie căutând să 'mi răspundă ceva. Alecsandru..., te-am auzit chemându'l în nenumărate rânduri; am trimes să 'l caute

Mulțumit cu răspunsul ăsta, așezai din nou capul pe pernă, când aruncându-mi ochii pe masa de lucru zării volumul roșiu.

Alecsandru murise de mult sărmanul.

De atunci, când sosește luna lui Mai și când adierea vântului de seară șoptește în taină omului amintirile cele mai dulci, un cântec trist și monoton al cărui refren este „*Aduți aminte*“ mă urmărește peste tot locul.

1881, Iulie 7.

C. Drăgulinescu.